

ONDERZOEKSPROJECT

ROEP ALCOHOL EEN **Halt.**TOE

ONDERZOEKERS

FRANK HEUVELINK (s1021227)
NIEK NIEUWENHUIZEN (s1004134)

OPLEIDING

SOCIAAL PEDAGOGISCHE HULPVERLENING
CHRISTELIJK HOGESCHOOL WINDESHEIM TE ZWOLLE

PROJECTBEGELEIDERS

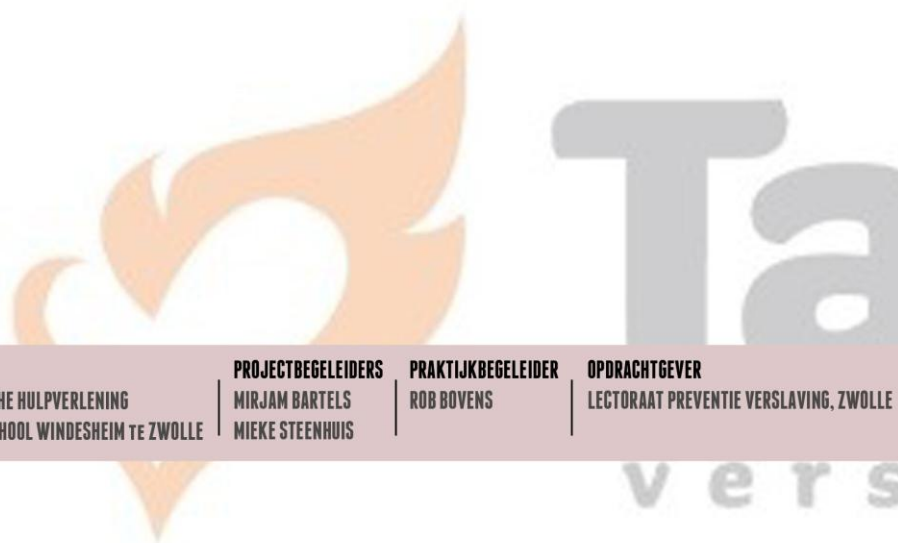
MIRJAM BARTELS
MIEKE STEENHUIS

PRAKTIJKBEGELEIDER

ROB BOVENS

OPDRACHTGEVER

LECTORAAT PREVENTIE VERSLAVING, ZWOLLE

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	3
Inleiding.....	4
Theoretische onderbouwing.....	5
Onderzoeksmethode.....	34
Onderzoekspopulatie.....	35
Resultaten.....	37
Conclusie discussie.....	41
Literatuurlijst.....	46

Voorwoord

In de afgelopen periode zijn wij, twee vierdejaars SPH studenten aan de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle, bezig geweest met het onderzoeken van gedragsredenen onder politieagenten om jeugdigen in de regio Twente wel of niet door te sturen naar Alcohalt.

Vanaf deze plaats willen wij ten eerste onze projectbegeleider vanuit onze opdrachtgever, het Lectoraat verslaving van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle, mr. dr. R.H.L.M. Bovens bedanken voor zijn deskundige begeleiding en inzet gedurende de uitvoering van dit onderzoek. Ten tweede gaat onze grote dank uit naar onze eerste projectbegeleider vanuit school, Mirjam Bartels voor haar ondersteuning en adviezen die zij ons heeft gegeven in de eerste maanden van onze onderzoeksperiode. In de laatste maanden hebben wij de begeleiding vanuit school mogen ontvangen van Mieke Steenhuis, waarvoor ook grote dank.

Achtereenvolgens willen wij Elly van der Helm (Bureau Halt), Manon de Jong (Politie Twente) en Yildiz Gecer (Tactus verslavingszorg) bedanken voor de prettige samenwerking en hun bijdrage aan dit onderzoek. Daarnaast willen wij ook de politieagenten van team Hengelo, Almelo en Twenterand bedanken voor hun actieve medewerking.

Frank Heuvelink
Niek Nieuwenhuizen

Samenvatting

In maart 2009 is Bureau Halt gestart met een nieuwe Haltafdoening genaamd 'Alcoholhalt'. Een soortgelijk project was eerder (2005) al opgestart in de achterhoek genaamd 'Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek'. Dit project is door de regionale samenwerkingspartners in de Achterhoek geïntroduceerd en later definitief beschreven door het Trimbos instituut. geschreven en geïntroduceerd door het Trimbos instituut. Na het succes van dit project is dit project bijgesteld en ingevoerd in Twente als onderdeel van een overkoepelend project Happy Fris, dat al sinds 2006 actief is. In het kort ziet het proces er als volgt uit. De politie betrapt een jongere op het plegen van een strafbaar feit onder invloed van alcohol en verwijst deze door naar Halt inplaats van het geven van een boete. Halt stuurt deze jongere door naar Tactus verslavingszorg die een leerstraf verzorgen aan deze jongeren.

Uit cijfers van Halt Twente is gebleken dat er een groot verschil zat in het aantal doorverwijzingen per gemeente. Dit was bijzonder, omdat elke gemeente hetzelfde protocol zou moeten hebben. In opdracht van het lectoraat verslavingspreventie Windesheim zijn we bij de politie in drie verschillende gemeenten gaan kijken waarom er zulke aanmerkelijke verschillen zijn. Doormiddel van interviews zijn we op zoek gegaan naar belemmerende en motiverende zaken om de drinkende jeugd wel of niet door te verwijzen naar Alcoholhalt na het begaan van een overtreding onder invloed van alcohol.

Uit ons onderzoek is gebleken dat de motivatie en socialisatie van agenten een minimale rol speelt bij de doorverwijzingen door de agenten. Het knelpunt lijkt te liggen in de communicatie binnen de teams. In Hengelo en Twenterand, de gemeenten waar het goed loopt, is er een duidelijke communicatie en nemen de jeugdagenteen verantwoordelijkheid voor de uitvoering van Alcoholhalt. In Almelo, de gemeente waar gemiddeld minder doorverwijzingen plaatsvinden, lijkt er een minder duidelijke communicatie binnen het team. De jeugdcoördinatoren en -agenten zijn verantwoordelijke voor het goed verlopen van dit proces. In Hengelo en Twenterand loopt dit gesmeerd. Er worden updates gegeven via de mail en briefingen en waar nodig wordt het protocol voor de doorverwijzingen bijgesteld om het gehele proces makkelijker te laten verlopen. In Almelo gebeurt dit niet, of te weinig, wat leidt tot minder doorverwijzingen.

Inleiding

Aanleiding tot onderzoek

Het alcoholgebruik onder jeugdigen in Nederland is jarenlang toegenomen. Nederlandse jongeren gaan zelfs aan kop als het gaat om alcoholgebruik door jongeren in Europa (Monshouwer et al., 2008). In 2007 heeft volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek zelfs 56% van alle twaalfjarigen in Nederland al eens een glas alcohol gedronken. Dit loopt zelfs op tot 89% van alle vijftienjarige jongeren in Nederland.

In Twente is het project 'Happy fris' gestart om het alcoholmisbruik van de jeugdigen tegen te gaan. Eén van de onderdelen is Alcohalt. Een afdoening van Halt die zich heeft toegespitst op alcoholmisbruik bij jeugdigen. Dit project heeft zijn succes al bewezen toen het in 2005 werd ingevoerd in de Achterhoek. De door het Trimbos-instituut geschreven handleiding is ook bij de verantwoordelijke instellingen in Twente terecht gekomen. Na de invoering loopt het in een aantal gemeenten goed, maar ook in een aantal gemeentes minder. Wij zijn in opdracht van het Lectoraat verslavingspreventie Windesheim en in samenwerking met Tactus verslavingszorg en Bureau Halt op zoek gegaan naar de reden van de verschillen in cijfers.

Probleemstelling

Uit cijfers van Halt blijkt dat de doorverwijzingen in de gemeente Almelo niet optimaal zijn en onder gemiddeld zijn. Dit is een bij de uitvoerders bekend gegeven, maar op de vraag waarom dit zo een wezenlijk verschil is, is nog geen antwoord gekomen. Wij gaan op zoek naar de factoren die een rol spelen, met als uitgangspunt van ons onderzoek, de rol van de innerlijke beleving en kennis van agenten over alcoholmisbruik bij jeugdigen.

Doel van het onderzoek

Met dit onderzoek proberen we te achterhalen welke factoren een rol spelen in het maken van een keuze om jongeren door te sturen naar Halt of ze bijvoorbeeld af te doen met een waarschuwing of een boete. Daarnaast kijken we naar de verschillen bij de drie gemeenten en zoeken we naar verbeterpunten in het proces van doorverwijzen. Er is al bekend dat er wezenlijke verschillen zijn tussen de verschillende gemeentes, dit blijkt uit de cijfers van Halt. En wij gaan kijken waar die verschillen uit voortkomen. Aan de hand van de resultaten zullen wij een aanbeveling schrijven voor een mogelijke verbetering in het proces. Ook bij een landelijke implementatie van de interventie kan desgewenst gebruik gemaakt worden van de bevindingen van ons onderzoek.

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek was het schrijven van een beleidsaanbeveling ter bevordering van de instroom van jeugdigen in de Halt-afdoening alcohol in het politiedistrict Twente.

De volgende vijf deelvragen moeten ons helpen bij het beantwoorden van de centrale vraagstelling.

- Welke factoren spelen een rol bij het maken van de keuze of de agenten wel of niet de jeugdigen doorsturen naar Alcohalt?
- Wat is het effect op de kennis van agenten na het volgen van de deskundigheidsbevorderingstraining over alcohol van Tactus?
- Welk gevolg heeft de deskundigheidsbevorderingstraining van Tactus verslavingszorg en Halt Twente op de attitude en motivatie van agenten.
- Wat zijn de verschillen bij de doorverwijzing naar Alcohalt tussen regio Almelo, regio Hengelo en regio Twenterand?
- Hoeveel jeugdigen worden door Halt doorgestuurd naar de interventie Alcohalt in verhouding tot andere doorverwijzingen?

Theoretische onderbouwing

In de theoretische onderbouwing hebben wij verdieping gezocht in een aantal onderwerpen en deze hebben wij opgesplitst in drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk staat in het teken van alcohol en jongeren. Door middel van dit hoofdstuk willen wij duidelijk maken waarom het noodzakelijk is dat alcoholgebruik op jonge leeftijd aangepakt moet worden.

Eerst wordt er gekeken naar het algemene alcoholplaatje. Wat is alcohol, wat zijn de effecten en gevolgen van alcoholgebruik en wat zijn de cijfers van alcoholgebruik in Nederland. Omdat wij in dit onderzoek met name geïnteresseerd zijn in de jongeren, wordt deze doelgroep hierna verder onderzocht. Er wordt gekeken naar specifieke gevolgen voor jongeren die vroegtijdig starten met het drinken van alcohol. Daarna kijken we naar de hoeveelheid jongeren die alcohol drinken en met welke motieven zij dit doen. Om het plaatje compleet te krijgen sluiten wij het hoofdstuk af met sociologische verklaringen die ten grondslag liggen aan het vroegtijdig alcoholgebruik van jongeren.

Omdat we in dit onderzoek te maken hebben met Alcohalt hebben wij in het tweede hoofdstuk gekeken naar vier diverse instanties die bij Alcohalt betrokken zijn. Eerst komt het Trimbos-instituut ter sprake. Het Trimbos-instituut heeft Alcohalt mede bedacht en verder ontwikkeld. Hierna komen wij bij Bureau Halt uit. Alcohalt is één van de vele Halt-afdoeningen en dus valt dit onder de verantwoording van Bureau Halt. Tevens is Bureau Halt een belangrijke partij in de uitvoering van deze Halt-afdoeningen. De praktische uitvoering van de leerstraf gebeurt door medewerkers van Tactus verslavingszorg, daarom hebben we deze instantie ook nader belicht. Als laatste komen we bij de Politie terecht. Omdat Alcohalt uitgevoerd wordt in regio Twente, is er vooral gekeken naar de Politie Twente. De politie is van groot belang in het proces omdat zij min of meer bepalen hoeveel jongeren er naar Halt worden verwezen.

In het derde en laatste hoofdstuk behandelen wij de integrale alcoholaanpak in de regio Twente. Deze gaat door het leven als het project; Happy Fris. Binnen dit project valt ook de leerstraf Alcohalt en deze hebben wij vervolgens verder uitgewerkt. Hierin wordt gekeken naar de opzet, werkwijze en uitvoering van Alcohalt. Ook wordt er gekeken naar de motieven waarom ouders betrokken worden bij deze leerstraf.

We eindigen de theoretische onderbouwing met de theorie achter Alcohalt. De leerstraf Alcohalt is namelijk gebaseerd op drie theoretische modellen. Achtereenvolgens komen het gedragsveranderingmodel van Prochaska en DiClemente, de theorie van de motiverende gespreksvoering en het GGGG-schema aan bod.

Alcohol

Algemeen

Alcohol is een natuurlijk product dat voortkomt uit het vergisten van granen en vruchten. Tevens is alcohol een drug en dus een verslavende stof die mensen zowel lichamelijk als geestelijk afhankelijk kan maken. De meest gebruikelijke manier waarop mensen alcohol nuttigen is door het drinken van alcoholhoudende dranken als bier, wijn of gedistilleerde dranken¹. Een slok alcohol wordt via de maag en de dunne darm in het bloed opgenomen. Vanaf het moment dat de alcohol in het bloed zit duurt het een minuut of 10 voordat het in de hersenen is aangekomen. Vanaf dat moment ben je onder invloed van alcohol.

Alcohol zorgt ervoor dat tijdens het drinken ervan je hersenen worden verdoofd. Deze verdoving heeft een direct effect op het gedrag en de stemming van de gebruiker. Bij matig alcoholgebruik zorgt de alcohol voor een ontremmende en stimulerende werking. Bij overmatig alcoholgebruik zorgt de alcohol voor een verminderd reactie-, coördinatie- en beoordelingsvermogen. Ook is het mogelijk dat het stuurcentrum van de automatische spierbewegingen nagenoeg stilvalt. Kortom hoe meer je drinkt hoe sterker de effecten.

Het drinken van alcohol heeft te allen tijde op alle hersenfuncties invloed. Op lange termijn veroorzaakt overmatig alcoholgebruik problemen op zowel lichamelijk, geestelijk en sociaal gebied. Zo zorgt de alcohol ervoor dat het concentratievermogen afneemt, dat er geheugenstoornissen optreden en dat je een verminderde controle hebt van gevoelens en gedragingen. Kortom de alcohol zorgt ervoor dat de hersenen op lange termijn een stuk minder goed werken. Het gevolg van overmatig alcoholgebruik kan op de lange termijn ertoe leiden dat de hersenen uiteindelijk met 15% kunnen krimpen.

Tevens kan bovenmatig alcoholgebruik leiden tot verschillende ziektes. Het wordt zelfs gerelateerd aan meer dan zestig aandoeningen. Voor de meeste aandoeningen geldt dat het risico toeneemt naarmate men meer alcohol drinkt (Anderson en Baumberg; Room et al., 2005). Men kan dan met name denken aan leverziekten, hart en vaatziekten, spierziekten, maagaandoeningen, schade aan de hersenen en diverse vormen van kanker.

De ingenomen alcohol wordt voor 95% door de lever afgebroken. De overige 5% verlaat via urine en zweet het lichaam. De afbraak van een standaardglas alcohol duurt 60 tot 90 minuten. Het is op geen enkele wijze mogelijk om het afbraakproces te versnellen. Door overmatig alcoholgebruik raakt de afbraakfunctie van de lever verstoord.

Gebruik algemene bevolking

Volgens cijfers van de nationale drugmonitor is het aantal Nederlanders dat in de afgelopen maand alcohol heeft gedronken 78%. De startleeftijd voor een gemiddelde Nederlander om te beginnen met drinken is 14 jaar en 6 maanden. Volgens een peiling van het CBS² drinkt 81% van twaalf jaar en ouder wel eens alcohol. Per hoofd van de bevolking wordt op jaarbasis 7,9 liter pure alcohol geconsumeerd. Uit cijfers van de nationale drugmonitor uit het jaar 2006 blijkt dat we gemiddeld per persoon in datzelfde jaar 78 liter bier, 22 liter wijn en vier liter gedistilleerd drinken.

Gebruik jongeren

Uit onderzoek in 2008 is gebleken dat in vergelijking met andere Europese landen, de Nederlandse

¹ Alcoholhoudende drank van 15% of hoger

² CBS Centraal Bureau voor de Statistiek

jongeren zonder twijfel tot de grootste drinkers van Europa behoren. Waar het gemiddelde van de alcoholdrinkende jongeren op 15- en 16-jarige leeftijd in Europa op 10% van de bevolking lag, haalden de Nederlandse jongeren in deze leeftijdscategorie een percentage van 24%. Deze percentages hebben overigens betrekking op jongeren die in de laatste 30 dagen meer dan 10 keer alcohol hebben gedronken. (Hibell e.a., 2009).

In Nederland heeft op 12-jarige leeftijd 56% van de jongeren al eens een glas alcohol gedronken. Dit is dus meer dan de helft. Minimaal 75% van de jongeren op 14-jarige leeftijd heeft al eens alcohol gedronken. Een percentage wat verder op loopt naar 90% op 15-jarige leeftijd. Het gemiddelde aantal glazen dat een jongere tussen de 12 en 17 jaar in de week drinkt zijn zeven glazen (Monshouwer e.a., 2008). In Nederland worden ieder jaar gemiddeld 1800 jongeren opgenomen in het ziekenhuis met een alcoholvergiftiging. Ruim één op de drie jongeren doet aan bingedrinken³. Hier nuttigen ze in korte tijd veel alcohol en lopen het risico om een alcoholvergiftiging op te lopen. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat er in 2007 300 kinderen op 14- en 15-jarige leeftijd met een alcoholintoxatie⁴ in een ziekenhuis zijn opgenomen. De verwachting onder kinderartsen is dat zij elk jaar ongeveer 500 jongeren onder de 16 moeten behandelen voor alcoholvergiftiging (Beek & Van Leeuwen, 2007).

Jongeren en alcohol

In het onderstaande gedeelte worden de belangrijkste effecten vermeld van (overmatig) alcoholgebruik. Dit is in het bijzonder gericht op de doelgroep die in dit verslag bestudeerd wordt; jongeren.

De hersenen van jongeren zijn nog volop in ontwikkeling. Dit in tegenstelling tot die van volwassenen. Tot het 24e levensjaar ontwikkelen de hersenen zich nog en zijn de hersenen instabiel en kwetsbaar. De hersenen ontwikkelen zich van achter naar voren. In de adolescentiefase is de frontale cortex (voorste hersendelen) aan de beurt. Hier zitten de cognitieve functies zoals het organisatorisch denken, abstract denken en de impulscontrole. Op deze frontale cortex heeft het drinken van alcohol een negatief effect. Doordat de frontale cortex bij jongeren nog groeiende is kan het veelgebruik van alcohol op jeugdige leeftijd structurele veranderingen in de hersenen tot gevolg hebben.

De mate waarin alcohol effect heeft op een persoon heeft te maken met de hoogte van de 'Bloed Alcohol Concentratie' (BAC). Wanneer iemand zich opgewekt en rustig voelt na het gebruik van alcohol dan heeft deze een lage BAC. Als de BAC te hoog is kan dit resulteren in overgeven, draaierigheid, vermoeidheid en verlies van het bewustzijn. Als de BAC extreem hoog is loopt men het risico om in coma te raken. Ook is het mogelijk dat men overlijdt.

De stijging van het BAC is afhankelijk van enkele lichaamsfactoren als gewicht en bouw van het lichaam. Zo is bijvoorbeeld te zien dat bij meisjes hun BAC sneller stijgt omdat zij in relatie tot mannen vaak lichter zijn. Lichter zijn betekent ook dat het lichaam minder water heeft waarin het alcohol kan oplossen. Deze vergelijking heeft ook betrekking op het verschil tussen jongeren en volwassenen. In het algemeen zijn jongeren kleiner en lichter dan een volwassene. Dit zorgt ervoor dat jongeren eerder een hoge BAC hebben dan volwassenen (Kerssemakers et al., 2008).

Hoewel het BAC bij jongeren eerder stijgt dan bij volwassenen is het wel zo dat jongeren in vergelijking met volwassenen minder problemen hebben met de coördinatie en motoriek als direct gevolg van alcoholgebruik. Dit resulteert in het feit dat jongeren gewoon door drinken omdat ze deze directe gevolgen minder voelen (Verdurmen et al., 2006).

Een ander effect van het gebruik van alcohol is dat het een ontremmende werking heeft en dat men een trager reactievermogen heeft. Deze werking zorgt voor een vergroting van de kansen op risicovol gedrag, agressie en (verkeers) ongevallen (Boelema et al., 2009; Verdurmen et al., 2006). Volgens De

³ Het in korte tijd nuttigen van een grote hoeveelheid alcohol

⁴ Vergiftiging als gevolg van het innemen van een te grote hoeveelheid alcohol

Gezondheidsraad zijn deze korte termijn effecten de kern van het gezondheidsprobleem van drankgebruik van jongeren (De Gezondheidsraad, 2006).

Jongeren die alcohol drinken neigen ernaar om hun eigen gebruik af te stemmen op de hoeveelheid alcohol, die andere jongeren, volgens hen drinken. Echter wordt er vaak een verkeerde inschatting gemaakt. De jongere denkt vaak dat zijn of haar vrienden meer drinken dan daadwerkelijk het geval is. Het is mogelijk dat bijstelling van deze verwachting, door ze er kennis van te laten nemen over de juiste hoeveelheid alcohol, ervoor kan zorgen dat hij of zij zelf minder gaat drinken (Borsari & Carey, 2001).

Cognitief functioneren van jongeren

Kortstondige cognitieve veranderingen

Wanneer een jongere bovenmatig alcohol gebruikt loopt hij een grote kans om dronken te worden. Bij het dronken zijn horen diverse verschijnselen. Je stemming verandert, reactievermogen vermindert, geheugenopname neemt af en je oriëntatie vermindert. Op de avond zelf kan het bovenmatig drinken braken, alcoholvergiftiging en zelfs coma tot gevolg hebben. Als je de volgende dag wakker wordt dan helpt de hoofdpijn, vermoeidheid, het misselijke gevoel, oftewel de 'kater' je eraan herinneren dat je de avond ervoor teveel alcohol hebt gedronken. Dit noemt men korte termijn effecten, deze verschijnselen gaan snel weer weg.

Structurele cognitieve veranderingen

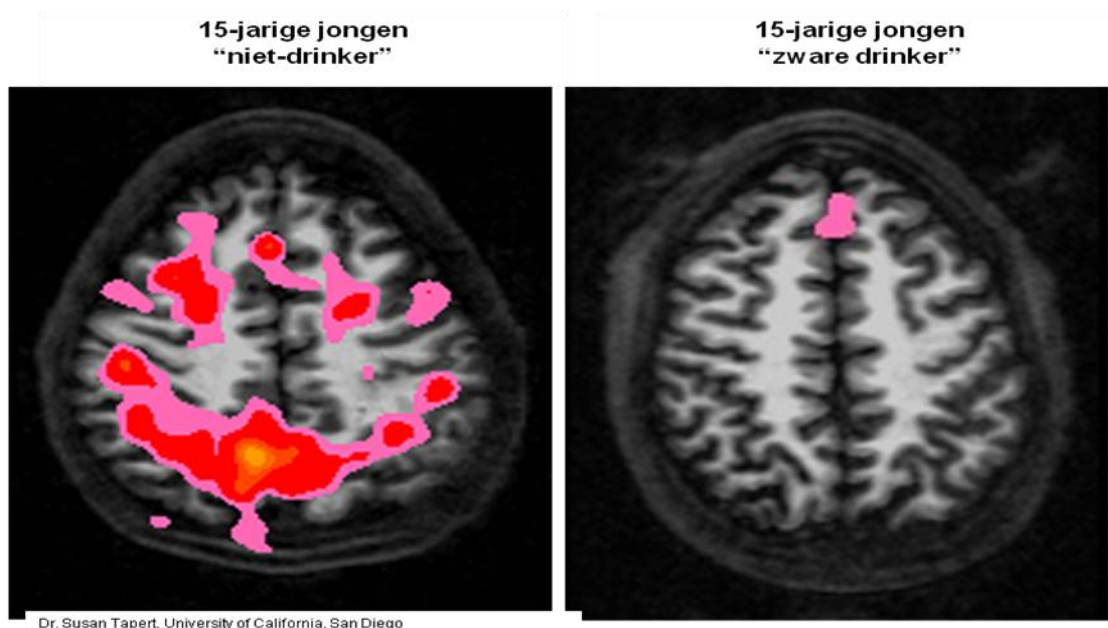
Naaste kortstondige veranderingen zijn er ook de structurele veranderingen die alcohol teweeg brengt. Het innemen van alcohol door jeugdigen vertaalt zich later tot hersenbeschadiging en een vergrote kans op het afhankelijk worden van alcohol op oudere leeftijd. Zoals al eerder beschreven is, kan het volume van de hersenen uiteindelijk tot 15% afnemen.

Probleemgedrag

Wanneer een jeugdige veel drinkt, heeft dit een ontremmende werking op zijn hersenen. Hierdoor verliest de jeugdige zijn zelfcontrole en kan dan een stuk agressiever zijn dan wanneer de jongere niets gedronken heeft. Het is wetenschappelijk bewezen dat jeugdigen tussen 12 en 16 jaar die wekelijks alcohol drinken crimineel actiever en daarnaast gewelddadiger zijn dan jeugdigen in dezelfde leeftijd die niet wekelijks drinken. Er is ook een relatie tussen het vertoonde agressieve gedrag en de hoeveelheid gedronken alcohol. Hoe meer alcohol de jongere gedronken heeft hoe agressiever hij is (Verdurmen et al., 2005). Wat ook onderzocht is, is de samenhang tussen het alcoholgebruik van de opvoeders en dat van het kind. Er is gebleken dat er een verband is tussen de nuttigheid van alcohol van opvoeders en kind. Wanneer de opvoeder veel alcohol drinkt, drinkt het kind zelf vaak ook meer.

Hersenactiviteit tijdens een geheugentaak

In het volgende stuk wordt visueel duidelijk gemaakt welke impact het veelvuldig gebruik van alcohol op je hersenen heeft. De linkerfoto laat de hersenactiviteit zien van een 15-jarige jonge die niet of nauwelijks drinkt. Daarnaast is de hersenenactiviteit van een 15-jarige zware drinker afgebeeld waaruit blijkt dat deze een stuk minder actief is. Deze afbeelding illustreert in feite hoe schadelijk alcoholgebruik op jonge leeftijd is.

Wetgeving jongeren en alcohol

Ter bescherming van de Nederlandse jeugd heeft de overheid wettelijk vastgelegd dat jongeren vanaf 16 jaar licht alcoholische dranken mogen kopen en consumeren. Vanaf het achttiende levensjaar mogen jongeren ook gedistilleerde dranken kopen en consumeren. Deze regels zijn vastgelegd in de Drank- en Horecawet⁵. Wanneer een jongere het toch voor elkaar krijgt om onder de leeftijdsgrens drank te kopen, dan wordt de verkoper daarvoor strafbaar gesteld. Toch lukt het veel jongeren onder de 16 jaar om aan alcohol te komen (Intraval, 2006).

Daarnaast gelden voor de jongeren natuurlijk ook de landelijke wetten die voor elke burger in Nederland geldt. Zo mag je niet deelnemen aan het verkeer wanneer je onder invloed bent, is openbaar dronkenschap strafbaar en ook het verstoren van de veiligheid is strafbaar. Op gemeentelijk niveau heb je te maken met de Algemene Plaatselijke Verordeningen. De gemeente kan zelf plekken bepalen waar alcoholgebruik strafbaar is.

Sociologische verklaring voor het drinkgedrag van jongeren

In de tijd dat kinderen van de basisschool af komen beginnen de meeste van hen aan de pubertijd. In deze periode en even later in de adolescentiefase verandert het lichaam op vele gebieden. Door al deze veranderingen worden de jongeren onzeker, neemt de spanning toe en beginnen ze te twijfelen aan zichzelf. Door de ontwikkelingen die ze doormaken wordt de jongere voor een moeilijke taak gesteld. Ze moeten hun eigen identiteit opbouwen binnen het geheel van sociale verbanden. Dat wil zeggen dat ze een manier van leven moeten vinden waarin hij/zij zichzelf prettig voelt en die ook door de omgeving wordt erkend. De mening van de directe omgeving, klasgenootjes, vrienden, ouders en familie zijn in deze fase van groot belang voor de adolescent. Verscheidene jongeren hechten extra veel waarde aan hoe zijn omgeving over hem denkt.

Deze jongeren zitten continue te worstelen met de vragen des levens. Hoe zie ik mezelf? Ben ik diegene die ik wil dat ik ben? Hoe ziet mijn omgeving mij? Vindt mijn omgeving mij wel populair genoeg? Door ervaringsleer komt de jongere erachter dat bepaalde stemmingen invloed hebben op de individuele perceptie bij verschillende activiteiten. Zo is een dagje weg met het gezin verschillend van een team uitje met het voetbalteam. Door al deze percepties en selecties vormt zich langzaam de bewustwording dat de

⁵ Een wet die eisen stelt aan de verkoop en distributie van alle alcoholhoudende dranken

adolescent een eigen identiteit aan het opbouwen is. Hij komt er achter dat hij als persoon uniek is. Dat hij verschilt van anderen in de maatschappij en dat hij bepaalde functies kan vervullen die overeenkomen met anderen. Het allerbelangrijkste voor de voortgang van de identiteitsontwikkeling is het zelfbeeld van de adolescent. Welk beeld heeft hij van zijn eigen kenmerken, idealen, wensen en meningen. Aan de hand van dit beeld probeert de adolescent zijn leven in grote lijnen te bepalen.

In de adolescentie levensfase wordt het gevoel van zelfwaarde bepaald door het al dan niet adequaat functioneren op gebieden waarop succes als belangrijk ervaren wordt. Voorbeelden van gebieden zijn bijvoorbeeld het succes op uiterlijk en geaccepteerd worden door andere jongeren. Een mooi uiterlijk hebben en populair zijn onder jongeren is belangrijker voor het gevoel van zelfwaarde dan het excelleren op school of het behalen van uitzonderlijke resultaten op sportief vlak. Wat ook meespeelt, is de waardering die de adolescenten krijgen van mensen uit zijn directe omgeving waar hij een sterke band mee heeft.

Zelfwaarde wordt ook bepaald door de geschiedenis van de persoon. Wanneer hij veel negatieve ervaringen heeft gehad zoals gepest zijn, slechte schoolresultaten of een scheiding van ouders, dan is zijn zelfwaarde vaak niet echt hoog. Hij gaat dan met een lage zelfwaarde de puberteit in, wat een lastige opgave is. Daar staan positieve ervaringen tegenover. Als een jongere veel positieve ervaringen heeft gehad dan beschikt hij over een voldoende basisgevoel van zelfwaarde om aan de puberfase te starten.

Het gebruik van alcohol kan op diverse manieren een betekenis vormen in deze fase van identiteitsontwikkeling. Er is een groot verband tussen zelfwaardering en het gebruiken van alcohol. Een bekend verschijnsel van alcoholgebruik is dat het persoonlijke gevoel van zelfvertrouwen en zelfwaardering toeneemt. Door het gebruik van alcohol krijgen jongeren het gevoel dat ze 'lekkerder in hun vel zitten'. Dat gevoel is op momenten van twijfel en onzekerheid erg welkom. Een ander positief effect wat de adolescent heeft bij het gebruik van alcohol is een vermindering van negatieve emoties en spanningen.

Maar ook een te hoog zelfwaarderinggevoel kan aanzetten tot alcoholgebruik. Teveel zelfvertrouwen kan aanzetten tot risicovol gedrag en dus heb je een verhoogde kans op experimenteel alcohol gebruik. Als oorzaak van alcoholgebruik kan ook een negatief zelfbeeld ten grondslag liggen. Negatieve gevoelens worden door het gebruik van alcohol uitgeschakeld.

Lang niet elk persoon weet de identiteitsverandering goed af te leggen. Deze personen blijven onzeker over zichzelf en hebben door experimenten geen antwoorden kunnen geven op de vragen des levens als: wat wil ik, wat kan ik, op welke wijze etc. Zij kunnen zelf geen invulling geven aan hun leven en hebben geen levensdoel. Het bepalen van het doel gebeurt door mensen uit de directe nabijheid. Dit verschijnsel noemt men: identiteitsverwarring. Dit kan leiden tot alcoholgebruik. Ook kan het leiden tot het maken van een verkeerde keuze, namelijk die van een negatieve identiteit. De jongere gaat vanuit de beleving van verwachtingen niet kunnen waarmaken, of het niet kunnen voldoen aan diverse eisen, een identificatie aan met datgene wat juist totaal niet van hem verwacht wordt.

De groeiparadox waarmee de adolescenten maken hebben in deze fase van hun leven is om enerzijds zichzelf los te maken van het ouderlijk huis. Anderzijds is het de taak om toch verbonden te blijven aan het ouderlijk huis. Zelfstandigheid is zelf uit vrije wil keuzes maken. Maar ook een ideaalbeeld hebben, een eigen normen en waarden referentiekader hebben en conforme verwachtingen scheppen.

Door alcohol te gebruiken kunnen jongeren een manier vinden om uit deze paradox te komen. Zij nuttigen dan bovenmatig veel alcohol, worden expres betrapt en thuis afgeleverd. Maar hier zit dan weer een betekenis onder. De betekenis van; 'hier ben ik'. Ik ben niet degene die ik wil zijn, maar ik kan er zelf geen invulling aan geven.

De opvoeders 'moeten' de zorg voor het kind aanpassen, hierbij kunnen ingrijpende aanpassingen komen kijken die tegen de ontwikkelingstaak 'het streven naar zelfstandigheid' van de jongere ingaat. Er zijn ook

jongeren die het niet lukt om te experimenteren met het maken van zelfstandige beslissingen omdat ze dan denken als deloyaal gezien te worden. Door alcohol te drinken creëren ze dan een pseudozelfstandigheid. In de loop van de tijd maakt de jongere toch weer vaak aanspraak op het eigen gezin.

De weg naar volwassenheid en experimenteren, het hoort bij elkaar en kan niet los van elkaar gezien worden. Wat volwassenen 'ervaring' noemen zijn vaak de lessen die zij geleerd hebben bij experimenten die zij in het verleden zelf ook uitgevoerd hebben en de foute keuzes die ze vroeger gemaakt hebben. Als ouder zijnde wil je natuurlijk voorkomen dat je kind hetzelfde overkomt wat jou is overkomen.

Ouders bij wie vroeger het alcohol drinken wat uit de handen is gelopen en ook negatieve gevolgen heeft gehad zullen hun kinderen overdadig waarschuwen voor de gevaren van alcohol en ze misschien wel verbieden om alcohol te drinken. Door hun kind te waarschuwen, te informeren en verhalen te vertellen hopen de ouders dat hun kind niet die fout maakt die zij zelf ook gemaakt hebben. Zo werkt het helaas niet. Door het zelf mee te maken en de gevolgen ervan te dragen is nog altijd een betere leerschool gebleken dan het opvolgen van goedbedoelde adviezen.

Experimenteergedrag kan veel vormen aannemen maar telkens gaat het over het aftasten van mogelijkheden en beperkingen, het aftasten van grenzen, eigen grenzen en die van de omgeving.

Drinkmotieven

Om inzichtelijk te krijgen welke sociologische beweegredenen aanwezig zijn bij de keuze om alcohol te gaan gebruiken is er het model van Cooper ontwikkeld. Het model van Cooper (1994) is gegrond op de leertheorie en hierin worden vier drinkmotieven onderscheiden. Het is mogelijk dat jongeren drinken omdat het gebruik van alcohol voor hen wat positiefs opbrengt; positieve bekrachtiging. Het kan ook zo zijn dat jongeren drinken om iets te ontlopen wat als niet prettig wordt ervaren: negatieve bekrachtiging.

Het gedrag wordt beloond omdat bijvoorbeeld spanningen worden weggenomen. De motivatie om te drinken kan zowel intern als extern zijn. Bij de interne motivatie spreken we van motivatie vanuit de persoon zelf. Bij externe motivatie spreken we over een stimulus uit de omgeving waardoor je gaat drinken. Cooper maakte op gronde van de twee gebieden, bekrachtiging en motivatiebron, een model van de volgende vier drinkmotieven:

De 4 drinkmotieven van Cooper	Positieve bekrachtiging	Negatieve bekrachtiging
Interne motivatie	Opwindingsmotieven	Copingmotieven ⁶
Externe motivatie	Sociale motieven	Aanpassingsmotieven

Omgevingsfactoren en persoonsgebonden factoren

Oorzaken voor (overmatig) alcoholgebruik van jongeren kunnen allicht verklaard worden door het nader te bestuderen van de directe omgeving van de jongere en de jongere zelf. Hierbij kunnen we twee factoren scheiden. De omgevingsfactoren⁷ en de risicofactoren. In het algemeen geldt dat er tussen de twee factoren wederzijdse beïnvloeding plaatsvindt, waardoor alcoholgebruik onder jongeren nader verklaard kan worden.

Omgevingsfactoren die het alcoholgebruik beïnvloeden

De hoeveelheid en frequentie van het alcoholgebruik is mede afhankelijk van de omgevingsfactoren van de gebruiker (Holder, 2006). In de omgevingsfactoren kun je drie factoren onderscheiden; de sociale factoren, financiële factoren en de fysieke factoren.

De omgang van de sociale omgeving met alcohol is van invloed op het alcoholgebruik van de jongere. Als alcohol een geaccepteerd goed is in de sociale omgeving zal de jongere eerder geneigd zijn tot alcoholgebruik. De betaalbaarheid van alcohol heeft ook een grote invloed op het gebruik ervan. Wanneer

⁶ Motieven die gekoppeld aan de behoefte om zich aan te passen aan veranderde omstandigheden

⁷ Factoren in de omgeving die invloed hebben op het gedrag

iemand veel geld heeft, kan hij het zich eerder veroorloven om alcohol te kopen. Maar ook de winkelprijzen zijn van invloed op het gebruik. Winkels hebben vaak alcohol in de reclame, en dit zorgt voor het aanzetten tot. Om het te kunnen kopen moeten er natuurlijk wel plekken zijn waar alcohol verkocht wordt. De verkrijgbaarheid van alcohol, de fysieke factor, is ook van invloed op het gebruik van alcohol. Er zijn op zoveel diverse momenten, en op diverse tijden, op verschillende punten binnen de gemeente alcohol te koop. Door het voor de jongeren lastiger te maken om aan alcohol te komen, zal dit tot een afname van alcoholgebruik kunnen leiden.

Persoonsgebonden factoren die het alcoholgebruik beïnvloeden

Behoudens de omgevingsfactoren zijn er ook diverse persoonlijke kenmerken aan te wijzen die verantwoordelijk zijn voor een groter alcoholgebruik. Hierbij kun je denken aan erfelijkheid, het drinken van alcohol tijdens de zwangerschap en psychische afwijkingen.

Er bestaan genen die van invloed zijn op de erfelijkheid van schadelijk alcoholgebruik. Meest bekende genen die hier invloed op hebben zijn die van de ADH, ALDH⁸ en de neurotransmitters (NIAAA, 2003). Volgens een berekening is erfelijkheid voor 60% verantwoordelijk voor het risico op latere afhankelijkheid van alcohol. Wanneer een moeder gedurende haar zwangerschap alcohol drinkt, is het geboren kind wanneer hij in de puberteit komt gevoeliger voor overmatig alcoholgebruik.

Ook psychische afwijkingen hangen samen met een vergrote kans op alcoholafhankelijkheid. Met name personen die depressief zijn of last hebben van stemmingswisselingen hebben een verhoogde kans. Overigens is het omgekeerd ook zo. Wanneer iemand veel drinkt, heeft hij een verhoogd risico op één van deze afwijkingen

⁸ Enzymen alcoholdehydrogenase(ADH) en aldehyde dehydrogenase(ALDH) die verantwoordelijk zijn voor de alcoholafbraak in de lever.

Betrokken instanties

Het Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut classificeert zichzelf als kennisinstituut. Een instituut dat onderzoek doet naar geestelijke gezondheid, mentale veerkracht en verslaving van mensen. Deze kennis dragen zij over aan verslavingszorginstellingen en geestelijke verslavingszorginstellingen zodat deze zich kunnen verbeteren en betere zorg kunnen dragen voor hun patiënten. Concreet gezien schrijven ze onder andere nieuwe behandelmethoden en ontwikkelen ze cursussen en trainingen voor professionals in deze zorginstellingen.

Taken van het Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut houdt zich bezig met zes verschillende taken. Dit zijn monitoring, preventie, behandeling, re-integratie, kwaliteit en organisatie van de zorg en internationalisering. Deze taken zullen we hieronder in het kort bespreken.

Monitoring betekent eigenlijk het in kaart brengen van de problemen. Zo wordt er bijvoorbeeld jaarlijks een overzicht gemaakt van het alcohol, drugs en tabak gebruik. Ook wordt er één keer per vier jaar op scholen onderzoek gedaan naar het gebruik van alcohol, drugs en tabak. Tevens wordt ook het geestelijk welzijn getest. Dit gebeurt in opdracht van externe organisaties.

De tweede taak van het Trimbos-instituut is behandeling. Het Trimbos-instituut onderzoekt de effectiviteit van de behandelmethodes die binnen instellingen worden gehanteerd. Ook ontwikkelen zij op dit gebied nieuwe richtlijnen, protocollen en interventies. Het kan zijn dat ze bijvoorbeeld kijken naar hoe een psychiatrische stoornis het best behandeld kan worden.

Één van de uitgangspunten van het Trimbos-instituut is dat ze vinden dat mensen met een psychische, maar ook met verslavingsproblemen zo goed en 'normaal' mogelijk in de maatschappij moeten kunnen functioneren. Er wordt daarom veel onderzoek gedaan bij instanties die met deze doelgroep en re-integratie te maken hebben. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld opvanghuizen van dak- en thuislozen, verslavingszorg en de Geestelijke GezondheidsZorg (GGZ).

Bij de kwaliteit en organisatie van de zorg, worden net als bij behandeling ook programma's en richtlijnen uitgezet om de kwaliteit te verbeteren. Maar ook hierbij wordt ondersteuning geboden bij het implementeren van deze aanbevelingen om zo voor een optimaal resultaat te zorgen. Daarnaast wordt er ook ondersteuning geboden bij het evalueren van de geïmplementeerde behandelmethode. Niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland is het Trimbos-instituut actief. Zo doen ze in Kosovo en Macedonië aan drugspreventie en wordt er in Roemenië geholpen met de opbouw van de GGZ.

Voor ons onderzoek is het hoofdstuk preventie meer van belang dan de bovengenoemde taken van het Trimbos-instituut. Deze taak zal verder beschreven worden in een aparte paragraaf.

Preventie

Naast de reeds benoemde taken van het Trimbos-instituut, het ontwikkelen van nieuwe behandelmethodes en het onderzoek doen naar het resultaat van behandeling en re-integratie, is preventie ook een taak die het Trimbos-instituut uitvoert. De preventie is niet alleen gericht op het voorkomen van problemen, maar ook op het in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren van de problemen en voorkomen dat deze problemen uitgroeien tot bijvoorbeeld een psychiatrische problematiek. Het Trimbos-instituut beschrijft vijf verschillende soorten preventie die van algemeen naar heel specifiek gaat. Als eerste wordt de GGZ omschreven. Deze is gericht op het bevorderen van het welbevinden van de algemene bevolking. Het uitgangspunt hierbij is dat wanneer iemand lekker in zijn vel zit, hij minder vatbaar is voor negatieve invloeden op het leven. Mensen zullen dus minder snel verslaafd raken.

Dan is er nog de universele preventie. Deze is al gericht bedoeld voor specifieke doelgroepen. Op het gebied van alcoholpreventie kan hierbij gedacht worden aan de landelijke campagnes zoals 'voorkom alkoholschade bij uw opgroeiende kind'. Deze campagne is bedoeld voor een specifieke doelgroep namelijk ouders. Tijdens deze campagne wordt duidelijk gemaakt hoe slecht alcohol voor kinderen is.

De volgende stap is selectieve preventie. Deze is gericht op individuen uit een deel van de bevolking die een verhoogde kans hebben op het ontwikkelen van problemen. Als je de koppeling aan Halt maakt is dit duidelijk te maken door te kijken naar welke jongeren er bij Halt terecht komen. Jongeren van 12 tot 18 jaar zijn de leeftijdscategorie waar Halt zich op richt. De individuen zijn de jongeren die de fout in gaan en een strafbaar feit plegen en dus in de ogen van Halt een verhoogd risico hebben om problemen te ontwikkelen.

Dan is er ook nog de geïndiceerde preventie. Bij deze groep mensen is er al sprake van symptomen dan wel klachten, maar er is nog geen sprake van bijvoorbeeld een psychische stoornis. Deze mensen hebben meer individueel gerichte hulp nodig. Als laatste is er de zorggerichte preventie. Deze is gericht op mensen met een chronische aandoening.

Trimbos-instituut en Alcohalt

Het Trimbos-instituut is diegene die Alcohalt heeft doorontwikkeld, voortbouwend op diverse in het land bestaande initiatieven. In opdracht van het Ministerie van Justitie is het Trimbos-instituut een module gaan beschrijven die jongeren zouden moeten volgen wanneer ze de in de fout waren gegaan onder invloed van alcohol of als ze volgens een algemene plaatselijke verordening (APV) de regels hadden overtreden. Medewerkers van het Trimbos-instituut hadden al veel ervaring met het ontwikkelen van cursussen. Zo heeft één van de auteurs van het draaiboek van Alcohalt (R.Bovens) bij GGZ gewerkt en daar in opdracht van het CBR de EMA-cursus ontwikkeld. De EMA cursus, wat staat voor Educatieve Maatregel Alcohol, is een leerstraf welke ontwikkeld is voor mensen die alcohol in het verkeer hebben gebruikt. De kennis van alcohol is dus daar, mede als het ontwikkelen van een leerstraf. In samenwerking met Bureau Beke, die een advisering en beleidsondersteunend onderzoeksbureau is op het gebied van veiligheidsvraagstukken en criminaliteit, is er dus door het Trimbos-instituut, Alcohalt ontwikkeld. Een landelijke stuurgroep begeleidt het proces van landelijke implementatie van de leerstraf door het Trimbos-instituut.

In de geschreven handleiding is alles van A tot Z uitgeschreven voor diegene die de cursus zal gaan uitvoeren. Zo zijn er brieven bijgevoegd die naar ouders verstuurd kunnen worden. Tips voor de trainers en het hele programma staat erin beschreven. Dit allemaal zo uitgebreid mogelijk zodat iedere instelling dit zou kunnen oppakken en kunnen uitvoeren. (www.trimbos.nl)

Tactus verslavingszorg

Tactus verslavingszorg is een instantie die mensen helpt die verslaafd zijn of verslaafd dreigen te raken en hierdoor in de problemen zitten of dreigen te raken. Tactus verslavingszorg helpt bij allerlei verschillende soorten verslavingen zoals verslaving⁹ aan alcohol, medicijnen, eten, gokken, drugs, gamen of een combinatie hiervan. De hulp die geboden wordt kent veel verschillende vormen. Dit varieert tussen een consult via de telefoon tot een intensieve interne behandeling.

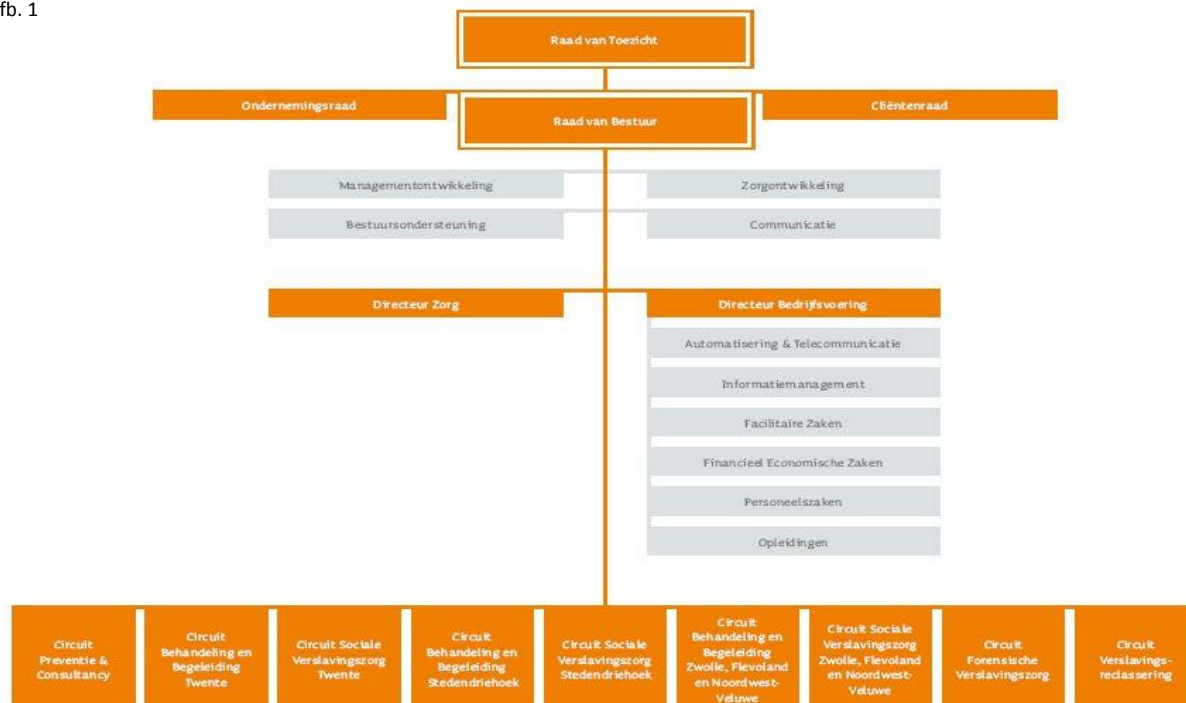
Organisatie Tactus

Tactus zoals wij die nu kennen is er pas sinds 2006. Toen zijn zij gefuseerd met het Consultatiebureau Alcohol en Drugs (CAD) die op hun beurt weer was ontstaan vanuit verslavingszorginstellingen. Er werken circa 1000 mensen bij Tactus verspreid over een 40 tal locaties in de provincies Overijssel, Gelderland en Flevoland.

⁹ Een onweerstaanbare behoefte om een drug te gebruiken

Omdat er een groot aanbod van hulp is, zoals hierboven beschreven staat, zijn er ook veel verschillende functies. Zo werken er bij Tactus gespecialiseerde verpleegkundigen, maatschappelijk werkers en preventiewerkers, maar ook psychologen en psychiaters. Hieronder een organogram van de organisatie (afbeelding 1).

Afb. 1

In dit organogram zijn meerdere circuits te zien. Dit zijn clusters van activiteiten die per regio aangeboden worden.

Visie van Tactus

De visie van Tactus is in het kort: 'niet meer dan nodig, maar niet minder dan verantwoord.' Hiermee wordt bedoeld dat er niet direct zware zorg wordt ingezet. Wanneer een cliënt ook geholpen kan worden met een minimale interventie dan wordt het liefst voor deze optie gekozen. Mocht dit niet afdoende zijn dan kan er altijd nog meer zorg ingezet worden.

De bijeenkomsten in het kader van Alcoholt die Tactus verzorgt sluiten ook bij de visie van Tactus aan. Het zijn tweedaagse bijeenkomsten waarbij de belangrijkste dingen worden gezegd over alcohol en waarbij het belangrijk is dat de ouders erbij aanwezig zijn. Dat is de minimale zorg die Tactus in dit geval verzorgt. Mocht de cursusleider het gevoel hebben dat er meer zorg aan te pas moet komen, dan kunnen er vervolgesprekken gepland worden. Omdat de ouders een belangrijke rol in het drankgedrag van de jongeren spelen worden deze er ook bij betrokken. Het is belangrijk de ouders bij dit proces te betrekken en hen inzicht te geven in de gevolgen van alcohol en hun invloed op dit proces.

Circuits

Er zijn in totaal vijf verschillende circuits. Deze worden kort per circuit beschreven.

Circuit 1: Preventie & Consultancy

Zoals de naam het al zegt houdt het circuit Preventie & Consultancy zich bezig met het voorkomen van problemen. Daarnaast zijn ze ook bezig om dezelfde problemen terug te dringen of te beperken. Dit gebeurt op verschillende manieren. Zo wordt er bijvoorbeeld voorlichting gegeven en worden er cursussen en trainingen gegeven. Ook houdt dit circuit zich bezig met landelijke campagnes voor drugspreventie. Enkele voorbeelden van landelijke campagnes staan hieronder:

Bovenstaande campagnes zijn voornamelijk gericht op jongeren.

Het Preventie en Consultancy circuit is één van de belangrijkste circuits, omdat er buiten het feit dat voorkomen beter dan genezen is, ook de kans van minderen of stoppen vele malen groter is als er in een vroeg stadium ingegrepen wordt. Dit gebeurt door bijvoorbeeld extra aandacht uit te laten gaan naar risicovolle groepen zoals kinderen van ouders met psychische problemen. Het signaleren is hierbij erg belangrijk en de volgende stap is dan om het bespreekbaar te maken.

In sommige gevallen is het stoppen met gebruik niet mogelijk/haalbaar en dan is dit circuit ervoor bedoeld om de gezondheidsrisico's te beperken. Zo delen ze bijvoorbeeld schone spuiten uit en wordt condoomgebruik gestimuleerd.

Circuit 2: Behandeling en begeleiding

Er zijn twee soorten van behandeling en begeleiding. Dit is de langdurende en de kortdurende behandeling en begeleiding. De kortdurende of ambulante hulpverlening¹⁰ is voor mensen die niet opgenomen hoeven te worden en doormiddel van een of meerdere gesprekken geholpen kunnen worden en thuis kunnen blijven wonen.

Van langdurende hulp wordt gesproken wanneer iemand opgenomen moet worden in een van de klinieken van Tactus. Een belangrijk onderdeel van de behandeling is het betrekken van familie en vrienden bij dit proces.

Circuit 3: Sociale Verslavingszorg

Dit circuit richt zich op mensen met chronische verslavingsproblemen. De zorg die wordt geboden bestaat zowel uit medische zorg als sociaal maatschappelijke begeleiding. Deze begeleiding kan zowel individueel als in groepsverband zijn. Door het circuit Sociale Verslavingszorg wil Tactus realiseren dat de gezondheid van de cliënt verbeterd wordt, dat de overlast van de cliënt voor de omgeving beperkt wordt en helpt de cliënt bij zijn terugkeer in de maatschappij. Zoals hierboven beschreven staat richt dit circuit zich niet alleen op het behandelen en begeleiden, maar komt er ook een groot stuk medische hulp bij kijken. Zo is er bij diverse inloopt centra een team van medici aanwezig die het gebruik van de cliënten begeleiden. Er zijn in deze centra aparte ruimtes waar harddrugs veilig gebruikt kunnen worden en daar wordt dit ook verstrekt aan de cliënten.

¹⁰ Een vorm van de hulpverlening waarbij de cliënt thuis geholpen wordt

Er wordt tijdens dit traject gewerkt aan een terugkeer in de maatschappij, daarvoor moet wel eerst het leven van de cliënt stabiel zijn. Tijdens het proces wordt er nauw samengewerkt met het RIBW (Regionale Instelling voor Begeleiding op het gebied van Wonen, Werken en Welzijn).

Circuit 4: Forensische verslavingszorg

De Forensische verslavingszorg is er voor mensen die langdurig verslaafd zijn en meerdere strafbare feiten hebben gepleegd. Deze mannen worden doorgestuurd naar de Piet Roordakliniek. Hiervan zijn er twee in Nederland. Er is een gesloten afdeling die zich voornamelijk richt op gedragsverandering en het voorkomen van herhaling van delicten en middelengebruik. Ook is er een open locatie die zich richt op vervolgbehandeling en resocialisatie. In 2007 is er door Koeter en Bakker onderzoek gedaan naar het effect van de behandeling in de Forensische Verslavingkliniek (FVK). Bij FVK respondenten is tussen de baseline en follow-up meting sprake van een verbetering van de ervaren lichamelijke en psychische gezondheid, zelfwaardering, self efficacy en mastery (Koeter en Bakker, 2010).

Circuit 5: Verslavingsreclassering

Kort gezegd is het de bedoeling van het laatste circuit om te voorkomen dat mensen die al eerder een delict hebben gepleegd nogmaals de fout ingaan. De verslavingsreclassering richt zich, om dit te bereiken, op het uitvoeren van onderzoek, het geven van voorlichting aan justitie, het bieden van begeleiding in het kader van toezicht en op het begeleiden en laten uitvoeren van taakstraffen.

De verslavingsreclassering heeft veel te maken met andere instanties. Zo krijgen ze haar opdrachten van het Openbaar Ministerie of van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Maar ook vindt er een nauwe samenwerking plaats met gemeenten, psychiatrie, instanties voor begeleid wonen en de politie.

Tactus en Alcohalt

De taak van Tactus bij Alcohalt is het geven van een cursus aan de jongeren die in aanraking zijn gekomen met de politie en doorgestuurd zijn naar Halt. Het eerste deel is de intake bij Halt. Hier wordt een gesprek met ouders en de jongere gevoerd en wanneer er geen obstakels zijn wordt de jongere doorverwezen naar de cursus. Halt heeft op haar beurt het stokje overgedragen aan Tactus om de cursus te verzorgen omdat deze gespecialiseerd zijn in deze materie. De cursus is vormgegeven in samenwerking tussen Tactus en het Trimbos-instituut. Het Trimbos-instituut heeft een handleiding geschreven voor een algemene cursus. Hierbij wordt uitgelegd wat het hele proces inhoudt en wat de rol precies is van de uitvoerder van de cursus. In dit geval Tactus. De rol van de cursusleider staat beschreven en er worden werkbladen meegeleverd. Deze handleiding is zo nauwkeurig mogelijk geschreven omdat de invloed van de cursus pas nauwkeurig gemeten kan worden als hij overal hetzelfde is. Deze cursus valt onder het circuit preventie en consultancy. Tactus voert als het ware het tweede deel van de straf uit. (Tactus, 2010)

De politie

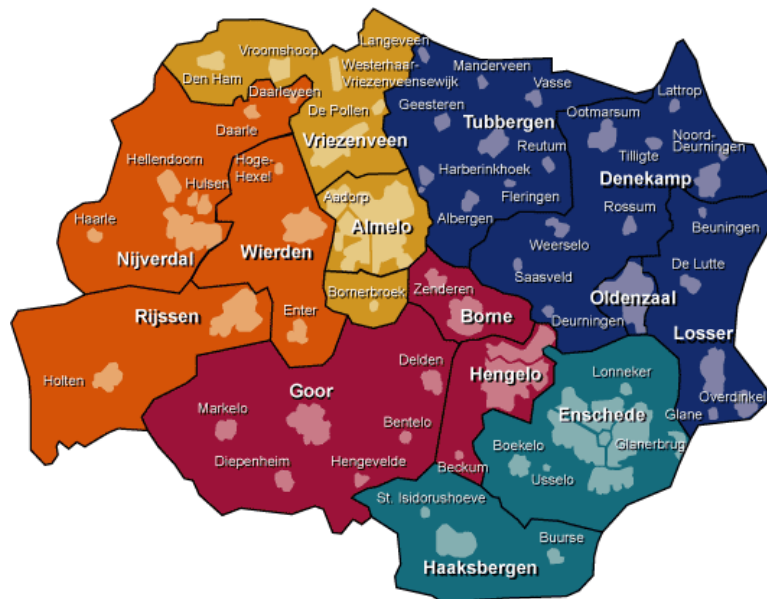
Het ontstaan van de politie

De politie is ontstaan rond 1814, destijds nog het Korps Marechaussee geheten. Dit korps moest zorgen voor het politietoezicht in het land. Het korps viel onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Defensie en was ook gehuisvest op de kazerne. Vijfenveertig jaar later werd het korps uitgebreid omdat er op het platteland nog niet genoeg toezicht was. Er kwamen allemaal verschillende politiemachten met dezelfde taken, maar deze stonden allemaal onder verschillend gezag. Pas tijdens de tweede wereldoorlog werd dit één gezamenlijke macht.

De staatspolitie bestond destijds ongeveer uit 20.000 politiemensen. Vlak na de oorlog kreeg iedere gemeente met meer dan 25.000 inwoners een 'eigen' politiebureau en woonde je in een stad met minder inwoners, dan werd het toezicht gehouden door de Rijkspolitie. Pas in 1993 is de politie er uit gaan zien zoals we die nu in Nederland kennen. In Nederland is de huidige politieorganisatie opgedeeld in 25 regio's die zelfstandig werken. Één van deze regio's is de regio Twente. In het volgende hoofdstuk is te zien hoe deze organisatie eruit ziet. Naast deze 25 regio's is er nog één landelijke dienst overgebleven. Dit is het Korps landelijke politiediensten ofwel de KLPD.

Organisatie

De Nederlandse politie is onderverdeeld in 25 regionale korpsen. Twente is 1 van deze 25 regionale korpsen. Korps Twente is weer onderverdeeld in 5 clusters (zie afbeelding 2). In deze 5 clusters zijn in totaal 29 teams aan het werk waaronder 5 rechteamts. De andere 24 teams zijn basisteams die de burger kent als het 'blauw op straat'. Deze basisteams zorgen evenwichtige inzet binnen de regio. (www.politie.nl)

Afb. 2

Regio Twente heeft 14 gemeentes die onderverdeeld zijn in de volgende clusters (zie afbeelding 3.1)

Cluster Noord (geel)

Almelo
Twenterand

Cluster Noordoost (d. blauw)

Oldenzaal
Losser
Tubbergen
Dinkelland

Cluster West (oranje)

Wierden
Rijssen-Holten
Hellendoorn

Cluster Oost (turquoise)

Enschede
Haaksbergen

Cluster Midden (rood)

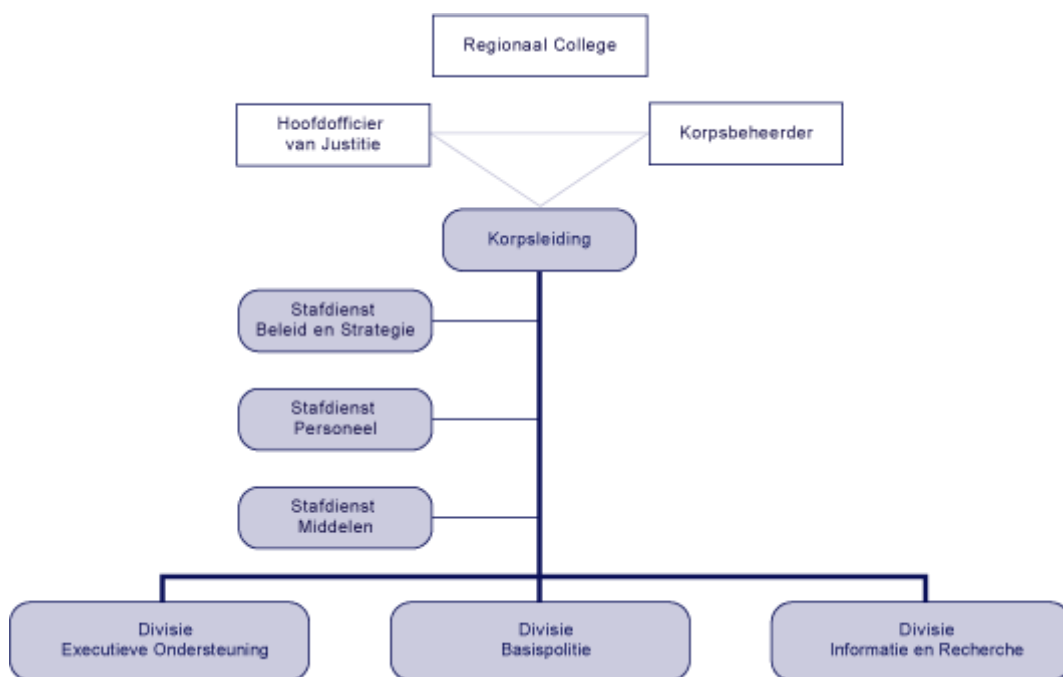
Hof van Twente
Borne
Hengelo

Politie Twente

In de regio Twente hebben wij ons onderzoek uitgevoerd en daarom zullen wij de organisatie van Twente hier verder uitwerken. Ook wordt de rol van de wijk- en jeugdagent besproken die een grote rol spelen in het project Alcoholt.

Jeugdcoördinatoren

Iedere gemeente beschikt over een eigen jeugdcoördinator. Deze jeugdcoördinator is verantwoordelijk voor het doorspelen van alle informatie die hij of zij van de clusterchef krijgt. Dit gebeurt tijdens speciale overlegbijeenkomsten voor jeugdcoördinatoren. Deze coördinatoren zorgen ervoor dat zij de jeugdagenten¹¹ van hun team inlichten over de nieuwe afspraken. Elk team heeft één of meerdere jeugdagenten die verantwoordelijk zijn voor het doorspelen van de informatie die ze verkregen hebben van de jeugdcoördinatoren aan de andere agenten. De jeugdcoördinatoren vallen in onderstaand organogram onder de Divisie Basispolitie onder de Divisie Basispolitie. (afbeelding 3)

afb 3

¹¹ Agenten die zich specialiseren in de doelgroep jongeren

Werkwijze van jeugdagenten

Het grote verschil tussen de jeugdagenten en andere agenten is dat de jeugdagent veel meer gericht is op het bouwen van een goede band tussen de jeugdagent en de jongeren op straat. Waar andere agenten sterker geneigd zijn om snel een boete uit te schrijven gaat de jeugdagent meer op zoek naar een manier die invloed heeft op het gedrag van jongeren en betreft hier zo nodig ook de ouders bij. De jaren hebben geleerd dat het krijgen van een geldboete weinig invloed lijkt te hebben op het gedrag van jongeren en dus moet een jeugdagent op zoek naar een alternatief. Één van deze alternatieven is het doorverwijzen van de jongere naar Halt.

Een andere mogelijkheid is om in gesprek met de jongeren op zoek te gaan naar de bron. Waar komt het vandaan dat deze jongere zich zo misdraagt. Zo kan een jeugdagent bijvoorbeeld op zoek gaan naar de bindende factor van groepen op straat en wie hier een hoofdrol in speelt. Door hierop in te spelen kan hij of zij er mogelijk voor zorgen dat een groep minder crimineel gedrag laat zien.

Ook is het inlichten van collega's een belangrijke taak van de jeugdagent. Wat speelt er momenteel op straat, welke nieuwe interventies/methodes zijn er. Collega's mee op pad nemen is een goede manier voor de jeugdagent om deze agenten ook betrokken en geïnteresseerd te maken voor de jeugd en hun problemen. De drie hoofdpunten voor jeugdagenten zijn dus: het contact met de jongeren leggen, het contact leggen met ouders en het inlichten en op de hoogte houden van collega's. Wanneer de jeugdagent alle drie de taken uitvoert leidt dit tot de grootste kans op succes.

Een jeugdagent werkt onder een jeugdcoördinator. De jeugdcoördinator zorgt ervoor dat alle jeugdagenten zijn of haar werk doen. Meerdere keren per maand komen de jeugdcoördinatoren uit regio Twente bij elkaar om de laatste ontwikkelingen te bespreken. Zo is in 2009 de invoering van de integrale aanpak Alcohalt in regio Twente besproken. Het is dan de taak van de jeugdcoördinatoren om dat aan 'hun' jeugdagenten door te geven. Op hun beurt hebben de jeugdagenten dan weer de verantwoordelijkheid om binnen het team ervoor te zorgen dat dit wordt uitgevoerd. Wanneer een interventie of een ander project niet goed loopt dan is het de taak van de jeugdagent om dit tijdig te signaleren en hier maatregelen op te treffen. (Geenen, 2000)

Politie Twente en Alcohalt

De rol van de politie bij Alcohalt is het doorsturen van jongeren naar Halt die in de fout zijn gegaan. Niet iedere jongere die wat gedaan heeft wat volgens de wet of APV¹² niet mag wordt doorgestuurd naar Halt. De overtreder moet aan de volgende 'voorwaarden' voldoen om doorgestuurd te worden naar Alcohalt. De leeftijd van de overtreder moet tussen de twaalf en achttien jaar zijn en er moet sprake zijn van een Halt-waardig delict. Dit wil zeggen dat het een niet te zware overtreding mag zijn. Wanneer het bijvoorbeeld om mishandeling gaat, wordt een jongere niet doorgestuurd naar Halt, maar zal hij voor de rechter moeten verschijnen. Daarnaast mag een jongere niet vaker bij Halt zijn geweest.

Alcohalt is bedoeld voor de zogeheten 'first-offenders', mensen die voor het eerst de fout in gaan. Wanneer een jongere al vaker in de fout is gegaan wordt er gekozen voor een geldboete. Een andere belangrijke voorwaarde voor het doorsturen van de jongere naar Alcohalt is dat het moet gaan om een alcoholwaardig delict. Dat wil zeggen 'Een overtreding waarbij alcohol een rol speelt'. Dit kunnen heel uiteenlopende zaken zijn. Het kan openbaar dronkenschap zijn, iets wat dus landelijk verboden is, maar ook het in bezit hebben van alcohol kan strafbaar zijn. In de regio Twente is er een APV waarin staat dat je niet in het bezit mag zijn van alcohol op straat. Het is de taak van de politie om dit te signaleren en om de jongeren die een alcohaltwaardig delict hebben gepleegd door te verwijzen naar Alcohalt.

Deze doorverwijzingen gebeuren vaak tijdens surveillances van de politie. Soms wordt er ook op een melding gereden en komt de politie toevallig jongeren tegen die zich hebben misdragen, maar veelal zijn

¹² In de APV staat wet- en regelgeving die alleen binnen de desbetreffende gemeente van kracht is en geldt voor iedereen binnen die gemeente. (www.politie.nl)

het de surveillances tijdens de nachtelijke uren wanneer de meeste jongeren worden opgepakt en worden doorverwezen.

Wanneer er een jongere betrapt wordt op bijvoorbeeld het in bezit zijn van alcohol wordt de jongere gescreend. Als hij al een keer eerder bij Halt is geweest hoeft het protocol van de doorverwijzing niet in gang te worden gezet. Dan kan er direct een boete worden uitgeschreven. Is deze jongere voor de eerste keer aangehouden dan wordt de jongere meegenomen naar het bureau en worden de ouders ingelicht. De ouders kunnen de doorverwijzing naar Halt nog tegenhouden, alleen wordt hier eigenlijk bijna nooit voor gekozen omdat een jongere anders een boete krijgt en ook een strafblad. Na het inlichten van de ouders en het schrijven van een overdracht naar Halt is de taak van de politie meestal uitgevoerd. In sommige gevallen kan een agent er ook voor kiezen om een jongere naar huis toe te brengen omdat deze bijvoorbeeld heel erg dronken is en hij de ouders hiervan op de hoogte wil brengen met een directe confrontatie. Maar dat zijn taken die niet standaard uitgevoerd dienen te worden. De betrokkenheid van de agent speelt hierbij een grote rol.

Bureau Halt

HALT is een afkorting van Het ALTERNatief. Door HALT krijgt de jongere een kans om direct contact met justitie te voorkomen. Om dit te voorkomen voert de jongere een leer of werkstaf uit in opdracht van HALT, gaat zijn verontschuldiging aan het slachtoffer en vergoedt de eventuele schade. De Halt-afdoening bestaat sinds 1981. Na een ruime, experimentele periode maakt Halt sinds 1995 deel uit van het jeugdstrafrecht. Dat betekent in de praktijk dat jongeren in de leeftijdscategorie van twaalf tot achttien jaar die zich schuldig hebben gemaakt aan bijvoorbeeld graffiti of vandalisme door de politie kunnen worden doorgestuurd naar Halt.

Halt is een organisatie die de taak heeft om jeugdcriminaliteit te bestrijden en te voorkomen. Hierbij onderhouden zij een nauwe samenwerking met de politie. Jaarlijks houdt de politie ongeveer 60.000 jongeren tussen de twaalf en achttien jaar aan. Hiervan worden zo'n 20.000 doorgestuurd naar Halt. Naast het opvangen en een alternatieve straf aanbieden aan de jongeren die in aanraking zijn gekomen met de politie, houdt Halt zich ook intensief bezig met het voorkomen van de criminaliteit onder jongeren.

De Halt-afdoening is oorspronkelijk bedoeld voor first offenders(jongeren die voor het eerst in de fout zijn gegaan) van vandalisme. In de loop der jaren heeft Halt een sterke ontwikkeling doorgemaakt en is de Halt-afdoening van toepassing geworden op een ruimer scala aan strafbare feiten. Ook is de doelgroep van Halt verruimd naar second offenders. Dit zijn jongeren die – onder bepaalde voorwaarden - twee maal de mogelijkheid kunnen krijgen tot een interventie door Halt.

Organisatie

Er zijn in totaal zestien Halt bureaus in Nederland. Deze bureaus worden ondersteund door het landelijke bureau Halt Nederland. Elk bureau voert bepaalde Halt-afdoeningen uit.

De Halt afdeling van Twente reikt over de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo (O), Hof van Twente, Losser en Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Visie Halt

‘Halt pakt veelvoorkomende jeugdcriminaliteit aan met preventie en repressie. Zo draagt Halt proactief bij aan een veilige en leefbare samenleving. ‘ Dit is de letterlijke visie van Halt. Bij het Trimbos-instituut en Tactus, was de preventie ook al een groot aandachtspunt en dat is bij Halt ook het geval. Het verschil is alleen dat dit de hoofdtak is van de organisatie. Er staat ook repressie, maar het terugbrengen van de problemen wordt gedaan door het voorkomen. Halt is zoals ze aangeven in hun missie (zie schuingedrukte stuk hieronder) mede afhankelijk van andere partners. In het geval van de Alcohalt cursus is de preventie en consultancy afdeling van Tactus, die het leerstrafdeel uitvoert en levert het Trimbos-instituut kennis aan ten behoeve van de ontwikkeling van de interventie, die Alcohalt op poten hebben gezet.

Missie Halt

Halt is binnen de integrale keten van jeugd en veiligheid de innovatieve expert die door middel van preventie en repressie een bijdrage levert aan het terugdringen van veelvoorkomende jeugdcriminaliteit. Halt houdt zich bezig met preventie, bestrafing, herstel, signalering en advisering rond veiligheid en leefbaarheid. Dit gebeurt in afstemming en samenwerking met alle relevante partners.

De Doelgroep

De doelgroep is specifiekere dan sommige mensen zullen denken. Niet alle jongeren die een klein delict hebben gepleegd worden doorgestuurd naar Halt. Er is een aantal voorwaarden waar een jongere aan moet ‘voldoen’ om bij Halt terecht te komen. Ook kan het zijn dat een jongere wel aan alle voorwaarden voldoet, maar dat er sprake is van een recidivist. De voorwaarden van de doorverwijzing naar Halt zijn dat een jongere tussen de twaalf en achttien jaar moet zijn en dat hij het gepleegde feit bekend. Niet bij ieder gepleegd feit is er sprake van een doorverwijzing. Het gepleegde feit mag niet te ernstig zijn. Een aantal voorbeelden van delicten waarbij een jongere wel doorgestuurd kan worden naar Halt zijn; Openlijk

geweld, het misbruik maken van alarmnummers, diefstal, plassen in het openbaar, in bezit zijn van illegaal vuurwerk en openbaar dronkenschap. Wanneer er sprake is van herhaling van het gedrag dan wordt de jongere niet doorgestuurd naar Halt. Dit omdat Halt primair bedoeld is voor de First-offenders. Hieronder een regeling hierover.

De jongere voldoet aan de recidiveregeling Halt

- Er is eerder een proces-verbaal voor een door de jongere gepleegd misdrijf naar het Openbaar Ministerie gestuurd: jongere mag niet naar Halt.
- De jongere is eerder voor een misdrijf naar Halt verwezen: jongere mag niet opnieuw naar Halt voor een misdrijf.
- Overtredingen en/of vuurwerkdelen tellen niet mee voor recidive Halt met een maximum van twee keer.
- Voor schoolverzuim mag een jongere één keer naar Halt worden verwezen. Na een geslaagde Halt-afdoening schoolverzuim kan wel opnieuw naar Halt verwezen worden voor een ander Halt-feit.
- Te allen tijde geldt: maximaal drie keer naar Halt.

De Halt-afdoening

Er bestaan verschillende soorten Halt-afdoeningen. Zo zijn er afdoeningen voor schoolverzuim en is er een vuurwerk afdoening en zo ook één voor alcohol. Over het algemeen duurt de straf 2 tot 20 uur. Dit is afhankelijk van o.a. het delict, de leeftijd van de jongere en hoe vaak hij/zij al bij Halt is geweest. Niet elke overtreding krijgt dezelfde straf. Niet alleen in zwaarte, maar ook in inhoud. Een maximale Haltstraf is 20 uur. Deze straffen bestaan uit een vaste volgorde en vaste onderdelen. Sommigen van deze onderdelen zijn niet aan de orde en kunnen soms overgeslagen worden.

De vaste onderdelen zijn; de gesprekken met jongere en ouders bij Halt, (oefenen van) excuus aanbieden, terugbetalen van eventuele schade en uitvoeren van een leeropdracht. Soms krijgen jongeren ook een werkopdracht. Voordat de jongere de cursus krijgt is er een intake met Halt. In dit eerste gesprek krijgt de jongere de kans zijn verhaal te doen. Er wordt uitgelegd wat de Halt-afdoening is en wat er van hem verwacht wordt. (Als de jongere geen Halt-afdoening wil, wordt zijn proces-verbaal naar de officier van justitie gestuurd.)

Met zijn ouders wordt telefonisch contact opgenomen om uit te leggen wat zij van Halt kunnen verwachten en hoe belangrijk hun rol is in de Halt-afdoening. De ouders worden vervolgens uitgenodigd voor een gesprek. Een tweede stap kan het excuses aanbieden zijn. Dit is niet altijd aan de orde. Als een jongere bijvoorbeeld met alcohol op straat wordt gepakt hoeft hij aan niemand zijn excuses aan te bieden omdat hij niemand behalve zichzelf heeft benadeeld. Het aanbieden van excuses aan benadeelden is een vast onderdeel van de Halt-afdoening. Jongeren vinden deze confrontatie natuurlijk lastig en zouden vaak liever een flinke werkstraf uitvoeren. Maar die keuze krijgen ze niet. Halt oefent wel met de jongere hoe hij/zij excuus aan gaat bieden. Daarna gaat de jongere naar de benadeelde. Halt adviseert ouders om mee te gaan met hun kind. Als de benadeelde geen persoonlijk excuus wilt dan biedt de jongere per brief excuses aan. Daarna volgt de leerstraf, de jongeren krijgen bij Halt leer- en soms ook werkopdrachten. Een leeropdracht kan bestaan uit een huiswerkopdracht, een individuele leerstraf of een groepsactiviteit.

De leerstraf kan gericht zijn op het delict of op gedragsverandering. Na de leerstraf volgt er een vervolgesprek. Tijdens dit gesprek wordt de leeropdracht beoordeeld en wordt het eventueel aanbieden van excuses geoefend en besproken. Wanneer er sprake is van schade moet dit ook vergoed worden. Halt stelt in overleg met de benadeelde en de jongere, een schaderegeling op. Bij jongeren van twaalf en dertien jaar, die niet wettelijk aansprakelijk zijn voor schade, wordt geprobeerd om buiten de Halt-afdoening om met de ouders een schaderegeling te treffen.

De afspraken die tijdens de bijeenkomsten worden gemaakt worden door Halt schriftelijk vastgelegd. Jongeren moeten dit afdoeningvoorstel zelf ondertekenen. De ouders van jongeren onder de zestien jaar

moeten ook schriftelijk toestemming geven. Ouders van jongeren vanaf 16 jaar worden schriftelijk op de hoogte gebracht van het afdoeningvoorstel. Als laatste volgt er een eindgesprek. In dit eindgesprek worden met de jongere en zijn ouders de gesprekken en opdrachten geëvalueerd en wordt er gekeken of het strafbare gedrag tot de verleden tijd behoort. Wanneer de jongere alle afspraken is nagekomen is de Halt-afdoening geslaagd. Halt stuurt dan een positief bericht naar de opsporingsambtenaar en de zaak wordt geseponeerd. Houdt een jongere zich niet aan de afspraken dan gaat het proces-verbaal naar de officier van justitie. Die beslist over de verdere afhandeling. De jongere loopt dan het risico op een straf die zwaarder is dan de straf die hij bij Halt heeft gekregen.

Daarnaast krijgt de jongere een registratie in de justitiële documentatie, ofwel een strafblad. Een Haltstraf is niet verplicht. Een jongere kan dit ook weigeren, maar ook dan wordt zijn proces-verbaal doorgestuurd naar de officier van justitie. De straf is dan vaak zwaarder dan de Halt straf waarvoor ze kunnen kiezen. Ook kan het zo zijn dat de jongere de Haltstraf niet goed uitvoert en ook in dat geval dan wordt het proces verbaal doorgestuurd.(Bureau Halt, 2010)

Integrale aanpak

De integrale aanpak

De integrale aanpak rondom het overmatig gebruik van alcohol speelt in op diverse factoren die van invloed zijn op het alcoholgebruik. Zoals maatschappelijke normen, persoonlijke motivatie en de verkrijgbaarheid van alcohol en de handhaving hiervan. Welke aanpak men inzet hangt af van de doelstelling en de doelgroep.

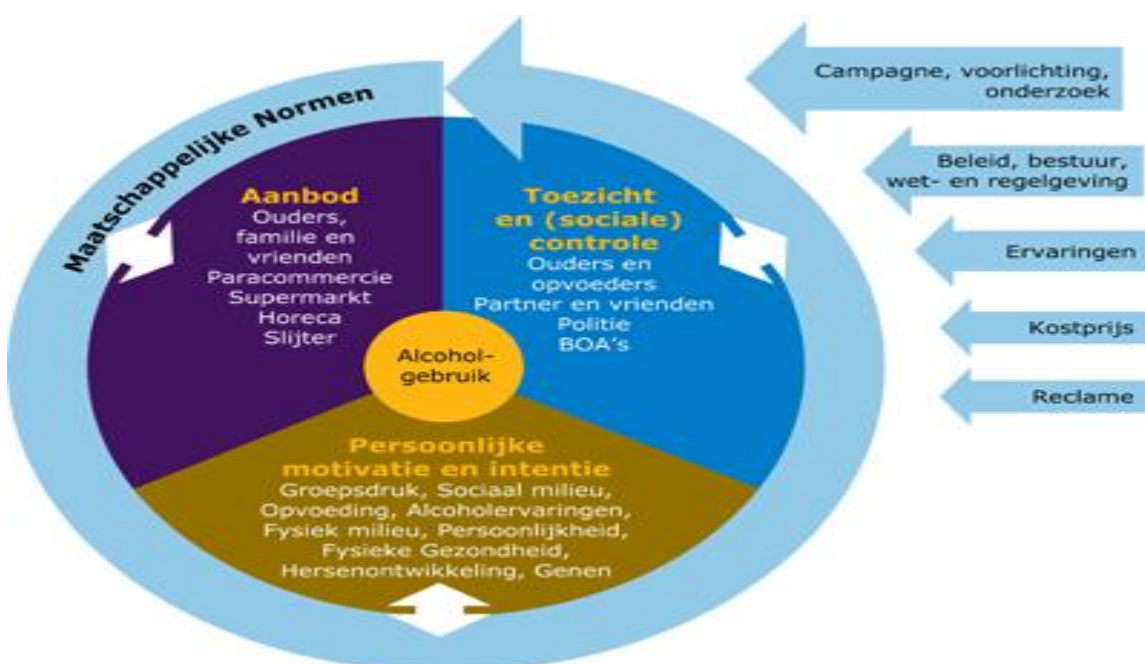
Als het gaat om het lokale beleid ten aanzien van alcohol dan heeft de integrale aanpak ten doel om op lange termijn nadelige gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen voor de persoon zelf en zijn directe omgeving alsmede voor de lokale veiligheid en de openbare orde. Omdat het lastig is om van één kant het beleid continue te kunnen beïnvloeden wordt er bij een integrale aanpak vaak veel samengewerkt met diverse partijen. Dit vereist de nodige maatregelen op lokale portefeuilles als de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Veranderingen door de integrale aanpak

Voor het uitvoeren van een doeltreffende aanpak ten aanzien van alcohol is het een vereiste om de aanpak op de lange termijn te richten. Dit heeft te maken met de vele factoren die met het gebruik van alcohol te maken hebben die je niet op korte termijn kan veranderen. Denk hierbij aan tradities en gedragsregels in de gemeentelijke cultuur. Als je veranderingen wil realiseren kun je dit onmogelijk op korte termijn verwachten.

Onderzoek heeft uitgewezen dat je door het uitvoeren van de integrale aanpak vooruitgang bereikt in de lokale gezondheid, veiligheid en ook financieel gezien kan het wel wat opleveren. De inkomsten kunnen namelijk hoger uitvallen dan de uitgaven. Gebleken is dat door het integrale alcoholbeleid de nadelige gevolgen van het gebruik van alcohol worden gereduceerd.

Om een effectief plan van aanpak te maken over het alcoholbeleid binnen de gemeente is het zinvol om kennis te hebben van de aspecten die van invloed zijn op het alcoholgebruik van een jongere. Door dit goed te analyseren en te implementeren in het plan van aanpak is de kans op succes het grootst. Het onderstaande model brengt de vier aspecten in kaart.

Figuur: De factoren die alcoholgebruik beïnvloeden (Bovens, 2009)

In dit model staan de maatschappelijke normen met betrekking tot alcohol in het middelpunt. In Nederland zijn deze bepaald door de collectieve ervaringen van de inwoners met alcohol en de manier waarop alcohol is geïntegreerd in het dagelijks leven. Dat het geïntegreerd is blijkt mede uit de berichtgevingen in diverse media, de hoeveelheid reclamespotjes, de hoeveelheid voorlichtingen en de lage kostprijs van alcohol. Deze aspecten zijn van invloed op de grootte van de behoefte van een jongere om alcohol te gaan drinken. Tevens hebben de maatschappelijke normen ook invloed op de mate van bevordering en belemmering van de alcoholaanbieders en de personen die de sociale controle uitoefenen.

Het volgende aspect is de persoonlijke motivatie en intentie van een jongere om alcohol te gaan gebruiken. Verklaringen hiervoor kun je vinden in de lichamelijke en geestelijke karakteristieken, erfelijkheid, sociaal milieu en de sociale omgeving waarin de persoon zich begeeft, het ervaren van groepsdruk en andere ervaringen met alcohol. Het laatste aspect is het aanbod van alcohol en het toezicht op het gebruik ervan. Hoe groter het aanbod, hoe groter de kans dat de jongere aan alcohol komt. Meer toezicht er op zorgt voor een afname van de motivatie om te gaan drinken.

De opvoeders dienen zich bewust te zijn van het feit, dat de manier waarop zij de opvoeding afstemmen, de jongere kunnen beschermen tegen (bovenmatig) alcoholgebruik. Tevens moeten ze bewust zijn van het feit dat het aanbod van alcohol op jeugdige leeftijd een belangrijke factor is in het vroeg en overmatig alcoholgebruik en dat het toezicht hierop een remmende werking kan hebben.

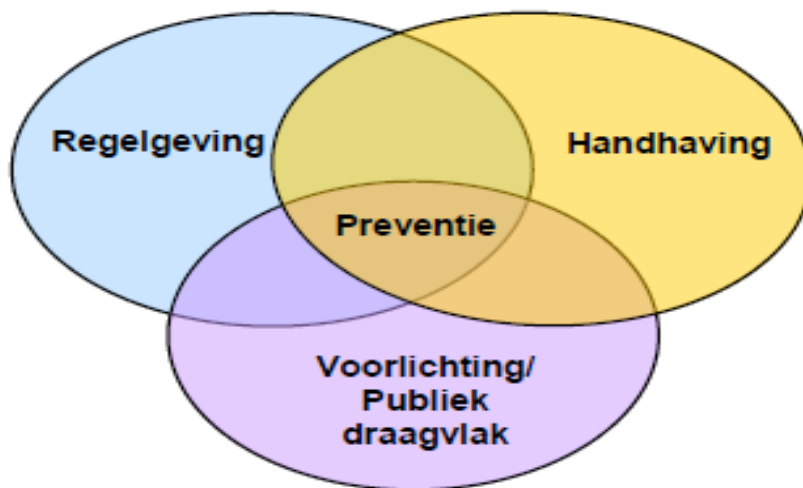
Integrale benadering

De invloed op de gemeentelijke normen gebeurt veelal door maatregelen op landelijk niveau. Hier worden landelijke bepalingen en regelgevingen vastgesteld en opgenomen in de wet, wat invloed heeft op de inwoners van de gemeente. Maar de gemeente heeft natuurlijk wel grote kansen op het gebied van voorlichting en communicatie. De integrale benadering leent zich er voor om deze kansen ook te benutten.

De maatregelen die de gemeente hiervoor neemt, dienen zich te concentreren op de drie aspecten die centraal staan in de integrale benadering: De intrinsieke motivatie, de verkrijgbaarheid van alcohol en het toezicht erop. Ondanks dat de maatregelen zijn afgestemd op de jongeren spelen de ouders hierin ook een directe en even belangrijke rol. De ouders zijn vaak diegene die hun kinderen voor het eerst alcohol schenken, normen en waarden bijbrengen en toezicht dienen te houden op het alcoholgebruik van diezelfde kinderen. Daarom worden de ouders beschouwd als een invloedrijke doelgroep, en wordt de preventie hier ook grotendeels op afgestemd.

Voor de effectiviteit van de preventie is het van belang dat de ouders steun hebben van de omgeving die hetzelfde doel nastreven. Hierbij is het belangrijk dat er een samenhang is tussen de wijze waarop de omgeving de jongere benaderd en waarop de ouders dat doen. Dit vergt dus een integrale benadering waaraan veel partijen deelnemen. Voorlichting is echter niet het enige instrument wat hierbij toegepast dient te worden. Ook regelgeving, handhaving en vroegsignalering moeten worden ingezet.

Onderstaand model is gericht op preventie van de gehele populatie en tegelijkertijd ook specifiek gericht op de adolescenten. Voor een doeltreffende alcoholpreventie is het van belang dat alle instrumenten worden gebruikt. Dit model wordt bij nagenoeg elke integrale aanpak in Nederland als leidraad gebruikt.

Instrumenten

Zoals hierboven weergegeven, bestaat het model uit drie instrumenten, die het hoofddoel preventie dienen. De voorlichting wordt doorgaans gebruikt om het gedrag van de jongere direct proberen te veranderen. Ondanks dat het effect hiervan minimaal is, is het wel van belang dat de jongere voorlichting krijgt om toch wat bewustwording te creëren en omdat zij in de volgende generatie de rol van ouder op zich gaan nemen. In het bovenstaande model is het ook van belang dat je door de voorlichting de omgeving bereikt. Op deze manier wordt er draagvlak gecreëerd voor het probleem, wat de zaken vergemakkelijkt voor de jongere.

Voor een doeltreffende preventie is het maken van specifieke regelgeving van groot belang. Dit kunnen regels zijn als, het afschaffen van happy hours¹³, verkooptijden aanwijzen etc. Door de regionale aanpak die samenhangt met de integrale aanpak voorkom je dat de jongere het bijvoorbeeld in de naastgelegen plaats wel voor elkaar krijgt omdat daar andere regels gelden. Hierbij komen we gelijk bij het derde instrument. Het controleren op het naleven van de regelgeving. Want natuurlijk kan je leuke regels bedenken, maar als er het niet gehandhaafd wordt, heb je er niks aan. Daarom moet de gemeenten, samen met de meewerkende partijen, ervoor zorgen dat de afspraken worden nageleefd.

Integrale aanpak Twente

De integrale aanpak binnen Twente gaat door het leven als het project Happy Fris. Binnen dit regionale project wil men een alcoholmatiging van de jeugd in dit gebied realiseren.

Deze regionale aanpak kent drie aspecten. Het is gericht op het beïnvloeden van de jongere op hun alcoholgebruik. Het beïnvloeden van de verkrijgbaarheid van alcohol. En het verbeteren van toezicht op de gemaakte afspraken en regelgeving. Dit moet ervoor zorgen dat de stijging in het aantal minderjarigen dat alcohol drinkt stop word gezet, dat. Het aantal alcoholdrinkende jongeren tussen de twaalf en zestien jaar vermindert van 50% naar 25% en dat er onder de twaalf jaar geen alcohol meer wordt gedronken.

Integraal jeugdbeleid tijdens uitgaan in Twente

In het kader van het integrale jeugdbeleid hebben de gemeenten samen met de horeca-aanbieders, politie en het openbare ministerie een horecaconvenant¹⁴ opgesteld. De politie houdt zich bezig met het aanspreken van jongeren die overmatig alcohol hebben gebruikt. De gemeente richt zich op voorlichting in het onderwijs. En de horeca-aanbieders-, schenken geen alcoholhoudende dranken meer aan dronken personen en schaffen happy hours en piekuren af. Al deze maatregelen worden geïmplementeerd in het bestaande horecabeleid.

¹³ Een kortdurende periode waarin drank in een kroeg tegen een veel lagere prijs dan normaal wordt verkocht

¹⁴ Een vorm van samenwerking tussen betrokken partijen in de horeca

Happyfris

Het alcoholgebruik van de jongeren uit Twente is zorgwekkend te noemen. Ze drinken in dit gebied op jonge leeftijd al frequent en overmatig alcohol. In veel gevallen begint de jeugd hier al op de basisschool met het drinken van alcohol. De effecten hiervan laten zich vooral gelden in de gezondheidsector en bij de toename van agressiviteit in het uitgaansleven.

Steden in Twente doen al vele jaren aan preventie op het gebied van alcohol. Op scholen worden de kinderen voorgelicht over het gebruik en de effecten van alcohol, tussen de politie en de horeca-aanbieders is er een samenwerkingsovereenkomst zodat er beter gecontroleerd wordt op kleine en grotere delicten. Al deze initiatieven hebben hun vruchten nog niet echt afgeworpen. Er zal nog veel veranderd moeten worden op gebieden als wetgeving en ouderondersteuning.

Om dit te realiseren is in 2009 het project Happy Fris in het leven geblazen. Dit project is in principe het alcoholmatigingsbeleid van de regio Twente. Met de belanghebbenden wordt nauw samengewerkt om de problemen aan te pakken. De doelstelling die dit vierjarige project heeft is dat het aantal alcoholdrinkende kinderen onder de twaalf jaar met vijftig procent afneemt en dat het percentage van alcoholdrinkende kinderen tussen de twaalf en vijftien jaar met 25 procent afneemt. Zoals gezegd wordt er met veel verschillende deelnemers aan dit project gewerkt.

Deelnemers aan dit project zijn:

- De gemeenten in de regio Twente
- Openbaar Ministerie
- Politiekorpsen in Twente
- Voedsel en Waren Autoriteit
- Gemeentelijke GezondheidsDienst Twente
- Tactus verslavingszorg.
- Onderwijs
- Horeca
- Sportverenigingen
- Ondernemers

Happy Fris bestaat in principe uit drie elementen die een integrale aanpak kenmerken: preventie, regelgeving en handhaving. Het verbeteren van de regelgeving en het vinden van een makkelijkere manier om de regels te handhaven zijn niet de enige belangrijke aspecten van dit project. Het voorkomen dat jongeren starten met drinken is ook van groot belang. Om dit doel te realiseren is een goede samenwerking van wezenlijk belang.

Verantwoording van de werkwijze Alcohalt

Alcohalt

In het kader van de integrale aanpak Happyfris bestaat sinds twee jaar ook de leerstraf Alcohalt in Twente. Alcohalt is één van vele afdoeningen van Halt. Deze werd geïntroduceerd in de Achterhoek. Het project, in het kader waarvan dat gebeurde heet 'Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek'. De interventie wordt in de Achterhoek 'Boete of Kanskaart' genoemd. In Twente noemt men deze soortgelijke leerstraf dus Alcohalt. Bij deze leerstraf werken het Openbaar Ministerie, de Politie, Tactus verslavingszorg en Halt Twente intensief samen om zo het alcoholgebruik onder de Twentse jeugd terug te dringen.

Net als bij alle andere Halt-afdoeningen is Alcohalt bedoeld voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar. Er zijn verschillende redenen om een jongere door te sturen naar Alcohalt. Al deze redenen hebben natuurlijk allemaal met alcohol te maken. Een jongere kan naar Alcohalt doorgestuurd worden omdat hij bijvoorbeeld een delict heeft gepleegd onder invloed van alcohol of omdat hij in het openbaar dronken is. In de Algemeen Plaatselijke Verordening van de gemeenten in regio Twente is opgenomen dat een jongere buiten de deur geen alcohol mag bezitten. De jongeren die in aanmerking komen voor Alcohalt verstoren door hun bovenmatige alcoholinname de openbare orde, met ongewenste neveneffecten voor de maatschappij als gevolg. Hierbij gaat het wel altijd om het plegen van Haltwaardige delicten. Door deze leerstraf willen ze een afname realiseren van het schadelijk alcoholgebruik in de regio Twente.

Om dit te realiseren wordt niet alleen de jongere die het delict gepleegd heeft verantwoordelijk gemaakt. Ook diens opvoeders krijgen hierbij verantwoordelijkheid opgelegd. In de leerstraf is het uitgangspunt dat de jongere geconfronteerd wordt met zijn eigen alcoholgebruik. Andere doelstellingen zijn; de kennis van de jongere vergroten over de schadelijkheid van alcohol, de jongere bewust maken van de effecten van alcohol op het gedrag van de en de daarbij horende risico's. Het aanzetten van de jongere tot het verantwoord gebruik van alcohol in de toekomst staat voorop. Hierbij willen ze ook een afname van de kans op recidive realiseren. (Moorman, 2009).

De leerstraf bestaat voor de jongeren uit twee bijeenkomsten van 2,5 uur en huiswerk waar één uur voor staat, wat het totaal brengt op een straf van 6 uur. Daarnaast is er een bijeenkomst voor ouders van 2,5 uur. Deze is alleen niet verplicht. Het wordt de ouders wel aangeraden om hierbij aanwezig te zijn, maar als dit niet het geval is zullen er geen consequenties volgen. Dit is wel het geval bij de jongeren. Als een jongere niet aanwezig is bij de cursus zal de zaak alsnog worden voorgelegd aan de officier van justitie.

Werkwijze en uitvoering van Alcohalt

De politieagenten zijn diegene waarbij het proces van Alcohalt start. Zij zijn verantwoordelijk voor het opsporen van jongeren die een Haltwaardig delict plegen wat gerelateerd is aan het gebruik van alcohol. Wanneer een jongere onder de zestien is en in het bezit is van alcohol kan de jongere ook in aanmerking komen voor Alcohalt. Als gesignaleerd is dat de jongere voldoet aan de Alcohalt criteria wordt hij meegenomen naar het politiebureau. Hier worden zijn opvoeders gebeld en die mogen hem meenemen van het bureau. Daarna wordt de jongere doorverwezen naar Halt Twente of het Openbaar Ministerie. Wanneer de jongere naar Halt Twente wordt doorverwezen, worden hijzelf en diens opvoeders op gesprek gevraagd. Hier vindt dan een screening plaats.

Wanneer de jongere in aanmerking komt voor Alcohalt dan krijgt zowel ouder als jongere een doorverwijzing naar Tactus verslavingszorg. Hier krijgen ze dan beiden, gescheiden van elkaar een cursus aangeboden. Deze bijeenkomsten moeten er voor zorgen dat de opvoeders meer handvaten krijgen om een gezonde toekomst voor hun kind te realiseren. De hoofdgedachte is om zowel opvoeder als jongere bewust te maken van het effect van alcoholgebruik op jonge leeftijd, de gevolgen voor zowel de hersenen als het lichaam. Het uiteindelijke doel is dat de deelnemers er van doordrongen worden dat het drinken

van alcohol iets is wat op jeugdige leeftijd totaal niet kan.

Het formele stappenplan van dit gehele proces in de regio Twente is hieronder nog een keer per stap uitgewerkt.

Stap 1: Procedure Politie van staandehouding /aanhouding t/m doorverwijzing Halt. In deze stap betreft de agent de jongeren op heterdaad en maakt een mini-PV ^{op}. De jongeren wordt meegenomen naar het bureau en daar worden ouders ingelicht. Daarna wordt de zaak doorgestuurd naar Halt.

Stap 2: Halt ontvangt een fax van de Politie waarin de gegevens van het delict en de jongere in staan vermeld. Halt nodigt daarop de jongeren en zijn opvoeders uit voor een eerste gesprek binnen een week. De tijdsduur wordt zo kort mogelijk gehouden om het effect zo groot mogelijk te maken. Er vindt tijdens het gesprek een screening plaats of de jongere geschikt is voor deelname aan Alcohalt.

Stap 3: Halt maakt verwijsformulier voor Tactus met de gegevens van de jongeren en mailt dit door naar Tactus verslavingszorg

Stap 4: In deze stap vindt de uitvoering van de leerstraf plaats. De eerste bijeenkomst is voor zowel de ouders als voor de jongere. Deze bijeenkomst duurt, net als de tweede bijeenkomst, ongeveer tweeënhalf uur. Dan krijgt de jongeren huiswerk mee waar één uur voor staat en volgt er na twee weken de tweede en laatste bijeenkomst.

Stap 5: Na afloop zal het evaluatieformulier van Tactus worden gemaild aan de Haltmedewerker. Hierin staat of de cursus correct is afgedaan of niet. Halt bericht de Politie en die bericht de jongere met een positief afloopbericht. Indien de cursus niet goed is afgedaan draagt Halt de verdere zorg voor de gecombineerde informatie van Tactus en Halt over aan Politie en OM. Dit gebeurt in afschrift aan de jongere en zijn ouders.

Stap 6: Voor die jongeren die niet geschikt zijn voor de leerstraf voert Halt de afdoening uit en krijgt de jongere een werkstraf, als er een benadeelde is, wordt er altijd excuus aangeboden en schade vergoed.

Stap 7: Het OM heeft georganiseerd dat er wekelijks tijd is bij een Alcohalt rechter

Rol van ouders bij alcoholgebruik van jongeren

Op basis van diverse onderzoeken is er besloten om bij Alcohalt ook de ouders te betrekken bij de leerstraf. Men gaat er van uit dat de rol van de ouder in grote mate bepalend is voor het alcoholgebruik van het kind. Omdat de invloed van de ouder op het gedrag van het kind dus groot is, zal de leerstraf een groter effect bereiken. Het is de taak van de ouder om de uitkomsten van de leerstraf te laten 'landen' bij zichzelf en vooral bij het kind.

De rol die de opvoedingsstijl speelt bij het alcoholgebruik van het kind

Kinderen groeien op binnen een gezin waarin men leeft volgens bepaalde waarden en normen. Dit noemen wij de gezinscultuur. Naast de gezinscultuur bestaat er in het gezin ook een opvoedingsklimaat. Dit heeft betrekking op de mate van betrokkenheid en autoriteit die de ouder aan het kind toont. Wanneer het gezin een duidelijke differentiatie tussen ouder en kind, grenzen en structuur heeft, spreekt men over een gezond opvoedingsklimaat. Het opvoedingsklimaat wordt in grote mate bepaald door de opvoedingsstijl die de ouders hanteren bij hun kind. De ontwikkeling van het kind wordt vaak gerelateerd aan de gehanteerde opvoedingsstijl van de ouders. In het bijzonder als het gaat om de prestaties, agressief gedrag en druggebruik van het kind (Barber & Rollins, 1990; Baumrind, 1991; Maccoby & Martin, 1983).

Onderstaande tabel geeft weer welk effect de opvoedingsstijl van de ouders op de jongere heeft ten aanzien van zijn alcoholgebruik en probleemgedrag. De tabel is gebaseerd op onderzoek van Lamborn et al(1991). Uit de tabel blijkt dat met name een onverschillige opvoedingstijl samenhangt met het alcoholgebruik van jongeren. Deze jongeren hebben een vergrote kans om frequent en in grote mate alcohol te nuttigen en op latere leeftijd problemen te krijgen. De verklaring hiervoor wordt gezocht in het gebrek aan controle en regels die horen bij de permissieve en onverschillige opvoedingsstijl. Door deze opvoedingsstijl¹⁵ ervaart de adolescent veel vrijheid omtrent het gebruik van alcohol. Het is tevens bewezen dat de autoratieve opvoedingsstijl de beste werking heeft bij het opvoeden van de jongeren

¹⁵ Een stijl die ouders hanteren gedurende de opvoeding van het kind

wanneer zij in de puberteit zijn.

Opvoedingsstijl	Risico tot aanzet alcoholgebruik	Vertonen van probleemgedrag
Autoritaire	Laag	Weinig
Autoratieve	Laag	Weinig
Permissieve	Boven gemiddeld	Boven gemiddeld
Onverschillig	Hoog	Veel

De invloed van het eigen alcoholgebruik van ouders op het drankgebruik van hun kinderen

Zoals gezegd is de invloed van de ouder groot op het gedrag van het kind en een ouder kan het kind dus makkelijk beïnvloeden. Beïnvloeding gebeurt ondermeer door imitatie (Ennett & Bauman, 1991; Reifman e.a., 1998). De sociale leertheorie suggereert dat het alcoholgebruik van ouders direct het drinkgedrag van jongeren beïnvloedt door imitatie en sociale bekrachtiging ¹⁶(Bandura, 1977). Dat imitatie een groot effect heeft blijkt met name uit een onderzoek van Jackson et al. (1997). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat jongeren, waarvan de ouders regelmatig alcohol drinken bijna drie keer zoveel alcohol drinken in vergelijking met jongeren, waarvan de ouders niet of nauwelijks alcohol drinken. Zien drinken, doet drinken. Ook Engels en Van der Vorst (2003) kwamen tot deze conclusie.

De rol van ouders in de ontwikkeling van alcoholgebruik onder adolescenten

De ouders hebben een grote invloed op het gedrag van het kind. Zij kunnen ervoor zorgen dat de leeftijd waarop het kind voor het eerst alcohol drinkt zolang mogelijk uitgesteld wordt. Vele mensen denken vaak dat het praten over alcohol, preventief en probleemoplossend werkt. Want verbale communicatie wordt door men altijd als belangrijkste middel gezien om hun kind van het drinken te houden (Ennett e.a., 2001). Echter is gebleken dat het regelmatige praten over alcohol contraproductief werkt. Het zet zelfs aan tot meer drinken door de jongeren (Spijkerman e.a., 2008; Van der Vorst e.a., 2005); Ook de reacties van ouders op het dronken thuiskomen van jongeren, en ook niet door kinderen thuis te laten drinken om ze verantwoord alcoholgebruik bij te brengen hebben een contraproductieve werking (Van der Vorst e.a., 2005).

Echter kan de conclusie van het bovenstaande twee kanten op. Het praten over alcohol zet aan tot gebruik van alcohol. Of, de ouder gaat vaker in gesprek met het kind zo gauw ze door hebben dat het kind steeds meer gaat drinken. Alom wordt aangenomen dat de eerste conclusie kloppend is. (Van der Vorst & Engels, 2008).

Regels stellen

Wat wel productief werkt voor jongeren is het stellen van regels voor alcoholgebruik door de ouders. Dit leidt tot vermindering van het alcoholgebruik (Van der Vorst e.a., 2005; Van der Vorst e.a., 2007). Een andere werking die het stellen van regels heeft, is dat jongeren hierdoor later beginnen met drinken en ook minder drinken. (Van der Vorst e.a., 2006a; Van der Vorst e.a., 2007). Bepalend voor het effect van het stellen van regels zijn de mate van strengheid, en het tijdig stellen van deze regels. Het stellen van strenge regels wanneer het kind begint met drinken helpt om overmatig alcohol drinken te voorkomen. Kinderen van een jaar of tien en waarbij de ouders strenge regels hanteren omtrent het alcoholgebruik, hebben de minste kans dat ze beginnen met drinken. (Van der Vorst e.a., 2008c).

Conclusie

Concluderend kunnen we zeggen dat zowel de opvoedingsstijl alsmede het eigen alcoholgebruik van grote invloed is op de ontwikkeling van het gebruik van alcohol door de jongeren. Dat wat de ouders hun kinderen vertellen is van even groot belang als datgene wat zij zelf drinken in het bijzijn van hun kinderen.

¹⁶ Het belonen van het gewenst bedrag

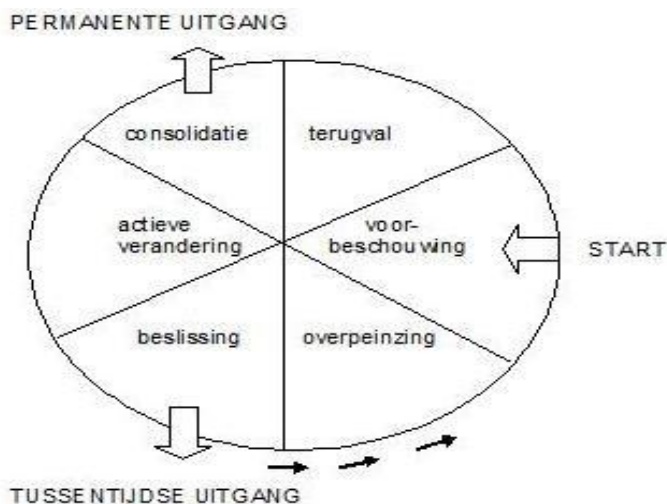
Door op vroege leeftijd strenge regels te stellen kunnen ouders de risico's voor overmatig alcoholgebruik beperken.

Drie theorieën achter Alcoholt

Prochaska en DiClemente

Het model achter Alcoholt is gebaseerd op het gedragsveranderingmodel van Prochaska en DiClemente. Het fundament van dit model ligt bij de gedachte dat het verloop van een gedragsverandering zes fasen ondergaat. Iedere fase beschikt over zijn eigen dynamiek en interventie.

De eerste fase is de voorbeschouwingfase. Hier is het individu niet bekend met het probleem maar zijn omgeving ziet het probleem wel. Er is geen intrinsieke motivatie aanwezig om aan het probleem te werken. Langzaam wordt het individu zich bewust van een probleem, echter projecteert hij dit probleem niet op zichzelf maar geeft met name externe factoren de schuld. Deze tweede fase noemt men de overpeinzingfase. De derde fase, de beslissingsfase treedt in werking wanneer het individu tot inzicht is gekomen om op korte termijn het gedrag te veranderen. Bij een positieve beslissing gaat men door naar de vierde fase. Komt men tot de beslissing dat hij zijn gedrag toch niet wil gaan veranderen dan is er de tussentijdse uitgang en komt men weer in de fase van voorbeschouwing terecht. Deze drie fasen zijn essentieel om het gedrag te veranderen. Dit bepaalt of de verandering in gang komt, of niet. Bij Alcoholt, ligt met name door het beperkt aantal contactmomenten, het accent op deze drie fasen.

Figuur: de cirkel van gedragsverandering van Prochaska en DiClemente

Wanneer er een positieve beslissing heeft plaatsgevonden, komt het individu in de actieve veranderingsfase. Hij heeft dus gekozen om zijn gedrag te veranderen en er is wat meer sprake van intrinsieke motivatie bij het individu. Om dit nog verder uit te breiden kiest de persoon zelf hoe, waar en wanneer er verandering plaatsvindt. Door succeservaringen wordt het nieuwe gedrag eigen gemaakt en komt zo in de vijfde fase, de consolidatiefase terecht. Hier wordt het nieuwe gedrag eigen gemaakt. Ook richt deze fase zich op het voorkomen van een terugval. Wanneer er hier geen sprake van is, kun je spreken van een effectieve gedragsverandering. Wel wordt de terugvalfase als zesde en laatste fase bestempeld. Het wordt niet gezien als falen maar als een leermoment. De jongere start de cirkel dan opnieuw.

Motiverende gespreksvoering

De motiverende gespreksvoering is de methodiek die het model van gedragsverandering van Prochaska en DiClemente begeleidt binnen Alcoholt. Deze methodiek richt zich op twee onderdelen. Namelijk onvoorwaardelijke acceptatie en constructieve zelfconfrontatie. Door de motiverende gespreksvoering toe te passen wil men een samenhang van wensen en gedrag bij de jongere bereiken. De motiverende gespreksvoering bereidt de jongere in principe voor op de volgende fase in het gedragsveranderingmodel van Prochaska en DiClemente.

Strategieën van motiverende gespreksvoering

Dee trainers van de motiverende gespreksvoering hanteren een vijftal strategieën bij het geven van de leerstraf. In de trainingen tonen ze empathie, vermijden de discussie, versterken van zelfeffectiviteit, cognitieve dissonantie en gebruik maken van eventuele weerstand. De strategieën worden toegepast door uitlokken, herhalen en versterken van de op positieve veranderingsgerichte opmerkingen.

Technieken van motiverende gespreksvoering

Naast strategieën maken de trainers ook gebruik van technieken bij de uitvoering van de motiverende gespreksvoering. Hierbij kunnen we onderscheid maken tussen de non-directieve technieken en de directieve technieken. Eén van de twee belangrijke onderdelen, de constructieve zelfconfrontatie wordt gerealiseerd door de onderwerpen eenzijdig te schetsen, door uitlokkingen te doen en door belangrijke informatie te onderstrepen en vaak te herhalen.

De meest gebruikte en belangrijkste technieken van de non-directieve technieken van de cursusleiders zijn: Het stellen van open vragen, reflectief luisteren en samenvattend te ordenen. Bij de directieve technieken wordt veel gebruik gemaakt van: Provocatie, selectieve bekrachtiging en het geven van informatie en overtuiging.

Het GGGG-schema

In de trainingen van Alcohalt wordt gewerkt met het GGGG-schema. Deze komt voort uit de gedragstherapie waarbij het de jongere de cohesie laat zien tussen datgene wat gebeurd is, de gedachte die er bij kwam kijken en de gevoelens die naar boven kwamen, voordat de jongere besloot om te handelen. Het komt vaak voor dat mensen denken dat externe factoren bepalend zijn voor het vertoonde gedrag. Datgene wat gebeurd is kun je omschrijven als een proces dat volgens een vast patroon verloopt. Hieronder ziet u een voorbeeld.

Gebeurtenis		Lawaai	
↓	↓	↓	↓
Gedachte	Ouders komen thuis	Inbreker	Kat gooit iets om
↓	↓	↓	↓
Gevoel	Opluchting	Angst	Kwaad
↓	↓	↓	↓
Gedrag	Blijven slapen	Politie bellen	Gaan kijken

Soms spreekt men ook over de vijfde G. De G van gevolgen. De jongeren binnen Alcohalt hebben hier ook vaak mee te maken. Door middel van het GGGG-schema leren de jongere om eerst stil te staan bij hun gedachten en gevoelens voordat ze gaan handelen. Met name de jongeren die veelal impulsief of onder invloed zijn, handelen snel en zijn niet bewust van het feit dat zij ook gedachten en gevoelens hebben die het gedrag kunnen veranderen. Door hier bij stil te leren staan krijgt de jongere de mogelijkheid om een andere keuze te maken.

Onderzoeksmethode

Meetinstrumenten

De keuzes voor het onderzoekstype en de meetinstrumenten zijn in samenspraak met de opdrachtgever bepaald.

Onderzoekstype

Het onderzoek dat wij hebben uitgevoerd is een kwalitatief onderzoek dat het best gekwalificeerd kan worden als surveyonderzoek. Het surveyonderzoek bestond uit een gestructureerde dataverzamelmethode. Hiervoor hebben wij gekozen omdat wij de meningen, kennis en de attitude wilden meten van de respondenten. Om dit meetbaar te maken hebben wij gebruik gemaakt van gesprekken en interviews als meetinstrumenten. De antwoorden van de respondenten vormen de basis voor de dataset die gebruikt wordt in de kwalitatieve analyse.

Gesprekken

Wij wilden ons graag wat meer verdiepen in het onderwerp Alcohalt. Om de geschiedenis, opzet en uitvoering en van Alcohalt helder te krijgen hebben wij een bijeenkomst gehad met personen van Bureau Halt, Het Trimbos-instituut, Tactus verslavingszorg en de Politie Twente, die binnen hun organisatie verantwoordelijkheid dragen voor Alcohalt.

Om inzicht te krijgen in de werkwijze van diverse politieteams met betrekking tot Alcohalt hebben wij voorafgaande aan de interviews gesprekken gevoerd met de jeugdcoördinatoren van de drie betrokken gemeenten. De gesprekken hadden een half gestructureerd karakter waarbij wij een vijftal vaste vragen hadden opgesteld voor de jeugdcoördinator. Deze gesprekken duurde ongeveer 45 minuten en vonden plaats in een verhoorkamer op het politiebureau in de betreffende gemeente.

Interview

Naast de gesprekken die wij hebben gevoerd met diverse partijen/personen hebben wij het onderzoek uitgebreid naar het houden van interviews en hierin de face to face enquête toegepast. Het interview dat uit een zeventigtal vragen bestond hebben wij in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen opgezet. Alvorens wij de vragenlijst definitief hebben gemaakt hebben wij besloten om proefinterviews te houden. Zo konden we erachter komen of er nog vragen ontbraken of overbodig zijn. Het interview bestond uit deels gestructureerde vragen. De gesloten vragen hebben voornamelijk betrekking op de kennis, motivatie en socialisatie van de agenten. De open vragen richtten zich meer op de mening van de agenten op het alcoholgebruik onder jongeren en hun ervaringen en bevindingen met Alcohalt.

In onze vraagstellingen hebben wij enkele vragen opgesteld aan de hand van de Likertschalen. Zo zijn wij in staat om de antwoorden van de respondenten te voorzien van een ordinaal meetniveau. De Likert vragen worden gesteld met daarachter een klein aantal antwoordmogelijkheden waarin een volgorde te zien is. De respondent kan dan kiezen uit vijf antwoorden. De extremen in het model geven de mate van instemming met, dan wel afwijzing van, de uitspraak aan. De extremen die wij gebruikt hebben variëren van 'helemaal mee eens tot helemaal niet mee eens'.

In onze vragenlijst is het mogelijk dat respondenten antwoorden niet kunnen geven omdat de vraag niet van toepassing is op de respondent. We spreken hier dan van item-non-respons. Het interview is als bijlage toegevoegd.

Onderzoekspopulatie

Gesprekpopulatie

Wij hebben diverse gesprekken gevoerd met personen die nauw betrokken zijn bij de ontwikkeling van Alcohalt, bij de implementatie ervan en die vanaf een hogere functie betrokken zijn bij de uitvoering van Alcohalt. Manon de Jong(Politie Twente), Elly van der Helm(Halt Twente), Yildiz Gecer(Tactus verslavingszorg), Teamleider Politie Twenterand), Teamleider Politie Hengelo) Jeugdcoördinator Politie Almelo).

De keuze voor de drie vertegenwoordigers van respectievelijk de Politie Hengelo, Almelo en Twenterand is enkel gebaseerd op de functie die ze uitvoeren als jeugdcoördinator waardoor ze betrokken zijn bij Alcohalt.

Interviewpopulatie

De politieagenten hebben een essentiële rol binnen dit onderzoek omdat zij een primaire rol hebben in het proces van Alcohalt. Door hen te interviewen wilden wij inzicht krijgen in de beweegredenen/motivaties van agenten om jongeren die of minder jarig onder invloed van alcohol zijn, of jongeren die overlast veroorzaken terwijl ze onder invloed van alcohol zijn door te verwijzen naar de leerstraf Alcohalt. Wij hebben van tevoren een afspraak gemaakt en de mensen op de hoogte gesteld van onze komst.

Wij hebben in overleg met onze opdrachtgever ervoor gekozen om in totaal zestien agenten te interviewen bij politiebureaus in drie verschillende gemeentes. Bij aanvang van het interview hebben we de respondent verteld dat de verzamelde gegevens anoniem verwerkt zullen worden. De interviews hebben wij afgenomen op het politiebureau bij een gemeente waar het proces goed loopt (Hengelo), een gemeente waar het gemiddeld verloopt (Twenterand) en in een gemeente waar het proces minder verloopt (Almelo). In Almelo en Twenterand hebben wij zes interviews afgenomen en in Hengelo vier. Wij hebben aangegeven minimaal één jeugdagente te willen interviewen, maar daarnaast zijn alle afgenomen interviews willekeurig gegaan.

In het onderzoek hebben wij veertien mannen en twee vrouwen geïnterviewd. Gemiddeld waren de respondenten 39 jaar. De jongste respondent die wij geïnterviewd hebben is 26 jaar en de oudste is 53 jaar. Het gemiddelde aantal dienstjaren van de agenten is zestien jaar. Het minste aantal dienstjaren is zes en de meeste dienstjaren zijn 31. Vrijwel alle respondenten zijn in het bezit van een MBO of HBO vooropleiding. Enkel één man heeft de middelbare school en de militaire beroepsopleiding als achtergrond.

Bij het afnemen van de interviews hebben wij rekening gehouden met de plek en de tijdsduur van de dienst. We hebben enkel agenten geïnterviewd die niet langer dan drie uur in dienst waren zodat zij niet te vermoeid waren om het interview te houden. Ieder interview is individueel afgenomen in een verhoringkamer. Hier was het rustig en afgeschermd zodat het interview niet verstoord kon worden. De rolverdeling tijdens het interview was vooraf bepaald. Eén stelde de vragen en de andere schreef de antwoorden van de respondent op. Zo komen de antwoorden direct op papier en zijn de uitkomsten betrouwbaarder.

Analysemethoden

Omdat wij een kwalitatief onderzoek uitvoeren hebben wij gebruik gemaakt van een kwalitatieve analyse. De door het interview verkregen gegevens zijn verwerkt in Microsoft Excel 2007, in een zogeheten codeboek. Verder hebben wij de verkregen cijfers van Halt in Microsoft Excel 2007 verwerkt en dit in een diagram verwerkt.

Resultaten

De uitkomsten van de gesprekken met de teamleiders

Gesprek Twenterand

De teamleider van Twenterand erkent het probleem van de in grote mate alcoholdrinkende jeugd in Twente en is van mening dat hier iets mee gedaan moet worden. Hij geeft aan affiniteiten met de doelgroep te hebben en dat dit een reden kan zijn dat hij zich betrokken voelt bij Alcohalt. Hij gelooft in de werking van Alcohalt en probeert dit onderwerp veel onder de aandacht te brengen binnen het team. Samen met de jeugdagente is hij binnen het bureau verantwoordelijk voor de uitvoering van Alcohalt en de handhaving ervan. Het handhavingproces gebeurt door om de zoveel tijd het project weer even naar boven te halen tijdens een briefing, of door iemand even mondeling te attenderen op Alcohalt voordat hij aan zijn dienst begint.

Desondanks geeft de teamleider aan dat de onbewustheid van veel agenten nog steeds een knelpunt is tijdens de uitvoering. Of ze denken er tijdens hun dienst niet aan, of het was teveel werk. Binnen dit bureau zijn ze dan ook tevreden met de komst van het mini proces verbaal (PV). Dit zorgt volgens de teamleider bij voor meer overzicht bij de agenten en een snellere afhandeling van de zaak.

Gesprek Almelo

In Almelo zijn wij ook in gesprek gegaan met de teamleidster. Zij geeft aan dat Alcohalt niet echt een hoge prioriteit heeft in Almelo. Zij geeft zelf aan weinig affiniteit te hebben met Alcohalt. De teamleidster geeft aan dat zij niet gelooft in het effect van Alcohalt. Voor de beoogde doelgroep is deze straf veel te licht en daarmee verander je het gedrag niet.

Op het politiebureau is Alcohalt enkel via de mail bij de agenten neergelegd. De jeugdagente is wel mondeling op de hoogte gebracht omdat zij hiervoor deels verantwoordelijk zijn. Zij geeft aan dat de agenten altijd wel met weer iets nieuws bezig zijn. Alcohalt is ook weer zo iets nieuws en de uitvoering is te complex en het neemt teveel tijd in beslag.

Gesprek Hengelo

De teamleider van Hengelo geeft aan erg betrokken te zijn bij jeugdzaken en ook bij Alcohalt. Zij ziet Alcohalt als een meerwaarde en is van mening dat de leerstraf zeker zal helpen. Alle agenten zijn uitgebreid geïnformeerd over Alcohalt. Er is een presentatie geweest met uitleg erbij, wekelijks wordt het vermeld in de briefing en ook tijdens de teamdagen wordt Alcohalt aangehaald. De verantwoordelijkheid voor alle jeugdzaken, inclusief Alcohalt is neergelegd bij de jeugdagente. Hier krijgt hij twintig uur per week de tijd voor. Op deze manier worden de jeugdzaken geconsolideerd en krijgen deze ook voldoende aandacht. De teamleidster geeft aan dat er in Hengelo ook een soort prestatiecontract is in relatie tot Halt. Iedere agent is verplicht om minimaal twee doorverwijzingen naar Halt te doen.

Eerder was tijdens de uitvoering de complexiteit een probleem. Nu er het mini PV is, is dit probleem opgelost en is de werkwijze helder voor de agenten.

Resultaten interviews

Om de validiteit van het onderzoek zo hoog mogelijk te houden hebben wij ervoor gekozen om per gemeente, zoveel mogelijk dezelfde groep te interviewen. Om dit te bewerkstelligen hebben we de teamleider opgebeld en gevraagd of wij op een doordeweekse dag langs konden komen om de interviews af te nemen. Voor het afnemen van de interviews was het een voorwaarde dat wij minimaal 1 jeugdagent wilden interviewen. Nadat de afspraak gemaakt was, zijn wij naar het politiebureau gegaan. Hier hebben we gekeken wie er nog meer beschikbaar waren en vervolgens hebben we het interview afgenomen. Een andere voorwaarde was dat de respondent maximaal 3 uur in dienst mocht zijn, zodat hij niet te vermoeid is voor het interview.

De uitkomsten van het gedeelte 'algemene informatie'

Wat betreft het gedeelte algemene informatie zijn de volgende zaken naar voren gekomen.

Wij hebben in totaal veertien mannen en twee vrouwen geïnterviewd. Het aantal dienstjaren lag in Almelo het hoogst. In die gemeente was het gemiddeld aantal dienstjaren 21,5. In de andere gemeentes waren dat 14,8 (Twenterand) en 9,8 (Hengelo). Hier zit dus een aanzienlijk verschil in.

Er waren geen noemenswaardig verschillen te noemen in de volgende zaken: Het aantal respondenten dat kinderen had. In elke gemeente was er één agent die geen kinderen had. In alle drie de gemeentes waren er ook twee mensen die direct na de middelbare school de politieschool zijn gaan volgen en de rest heeft eerst een beroepsopleiding gedaan.

De uitkomsten van het gedeelte 'socialisatie'

Op een uitschieter na is de gemiddelde leeftijd waarop de agenten voor het eerst dronken ook hetzelfde. In Twenterand is dit 14,5 in Almelo 15 en in Hengelo 17,5. Dit is alleen niet helemaal representatief omdat de gemiddelde leeftijd van alle zestien respondenten 15,5 is. En 3 van de 4 agenten in Hengelo ook rond dat gemiddelde zitten. Er is maar één agent die voor het eerst alcohol heeft gehand na zijn 17e en die was 25 jaar. Deze zorgt dus voor de uitschieter naar boven in Hengelo.

De uitkomsten van het gedeelte 'alcoholgebruik'

Elke respondent geeft aan nog steeds te drinken. In iedere gemeente is er één iemand die iets sterkers dan bier of wijn drinkt. In iedere gemeente is het alcoholgebruik ook hetzelfde. Er wordt gemiddeld per gemeente maandelijks (2 a 4 keer per maand) gedronken. Ook het aantal keren dat er wordt 'doorgezakt' verschilt bijna niets per gemeente op schaal I van 1 – 5 waarbij 1 nooit is en 5 dagelijks zit elke gemeente rond de 1,5 gemiddeld.

De uitkomsten van het gedeelte 'alcoholgebruik kinderen'

Hier zijn aanzienlijke verschillen gemeten. Zo zijn er in Twenterand twee respondenten waarvan de kinderen drinken, in Almelo 3 en in Hengelo 0. Eén van deze agenten denk dat zijn kinderen niet bewust zijn van wat alcohol met je doet, de rest denkt dat hun kinderen wel bewust zijn van de gevaren van alcohol. Er is ook één agent die zich zorgen maakt over het drinkgedrag van de kinderen. De rest geeft aan zich hier geen zorgen over te maken. Over de invloed van de ouders lijkt iedereen het met elkaar eens te zijn en dat deze groot is op het drinkgedrag van hun kinderen.

De uitkomsten van het gedeelte 'kennis van alcohol'

Ook hebben wij een kennistest afgenomen bij de agenten. Wij hebben deze kennistest samengesteld met onze opdrachtgever en met behulp van een onderzoek wat in Delft is uitgevoerd. Wij hebben in totaal een tiental vragen gesteld. Hierop kon 'waar' of 'niet waar' geantwoord worden. De cijfers die we in het codeboek hebben verwerkt zijn het aantal vragen wat de agenten goed hebben beantwoord. Als iemand zes vragen goed heeft is het cijfer dus ook een zes. Het gemiddelde dat we hebben genomen is het gemiddelde van alle gemeentes bij elkaar opgeteld.

Voordat wij een aantal kennisvragen gingen stellen vroeg wij eerst of zij zichzelf een cijfer wilden geven wat betreft hun kennis. De gemiddeldes waren als volgt: Twenterand 7,3, Almelo 8,0 en Hengelo 6,7. Met een algemeen gemiddelde van 7,4. Dit leek een lichte overschatting te zijn aangezien we na het afnemen van een korte kennistest kwamen tot een gemiddelde van 6,7. Waarbij de gemiddeldes per gemeente als volgt waren. Twenterand 6,8 , Almelo 7,1 en Hengelo 6.

De uitkomsten van het gedeelte attitudemeting

Doormiddel van acht stellingen hebben wij de attitude van de agenten gemeten. Hieronder staan de resultaten schematisch weergegeven.

(Bovens, 2011)

Stellingen	Twenterand	Almelo	Hengelo
Als jongeren alcohol drinken is het een probleem	2,2	2,3	3,5
Het alcoholgebruik van jongeren in Twente is normaal te noemen	3,8	3,8	3,3
De aandacht in de media voor overmatig alcoholgebruik van jongeren is overdreven	3,8	4,3	3,3
Ik zou raar opkijken wanneer ik een jongere van twaalf jaar oud een mixdrankje met alcohol zie drinken.	2,7	2,3	3,3
Het is prima dat iemand van 15 jaar oud tijdens het uitgaan 5 glazen alcohol op een avond drinkt.	4	4,3	3,5
Als een veertienjarige meer dan 1 keer per maand alcohol drinkt is dat zeker te vaak.	2,5	1,7	2
Het is een geode zaak als een gemeente zich met alcoholgebruik van jongeren bezig houdt.	1,5	1,3	2,3
De gevolgen van overmatig alcoholgebruik door jongeren zijn zo erg dat er iets aan gedaan moet worden.	2,3	1,5	1,8

De gemiddeldes van Twenterand en Almelo zijn iets sprekender. Deze neigen meer naar het uiterste. Op elke vraag kon de respondent antwoorden van 1 tot 5. Waarbij 1 'helemaal mee eens' is en 5 'helemaal niet mee eens'. 3 is 'neutraal'. De antwoorden komen binnen het team ook wat meer overeen met elkaar en daarom zijn de cijfers 'sprekender'. In Hengelo lopen de antwoorden wat meer uiteen en komt er bij een gemiddelde vaker neutraal uit. Terwijl er maar drie keer echt neutraal is gezegd.

De uitkomsten van het gedeelte 'alcohol en jongeren'

Er is een redelijk algemeen beeld te trekken uit de antwoorden van de agenten. In iedere gemeente wordt er aangegeven dat er teveel en te jong wordt gedronken en dat dit geen goede zaak is. Ook is er per gemeente één iemand die vindt dat het met mate kan of dat het erbij hoort. Over het verbod van het bezit van alcohol is iedereen het ook met elkaar eens dat dit landelijk ingevoerd mag worden. Over de leeftijdsgrens naar 18 optrekken is er wat meer verdeeldheid. Al is de verdeeldheid wel overal hetzelfde. In iedere gemeente zijn er twee mensen die vinden dat de leeftijdsgrens naar 18 te streng is. De rest van de respondenten is het hier wel mee eens.

Op de vraag of er genoeg gedaan wordt aan alcoholpreventie kwam het volgende naar voren. In Twenterand vond 67% van wel. In Hengelo 100% van wel, en in Almelo 16% van wel. In Almelo is dat dus aanzienlijk minder dan de andere twee gemeentes.

De uitkomsten van het gedeelte 'Alcohol'

De kennis van het proces was niet overal hetzelfde. In Twenterand weet 33% het proces goed uit te leggen. In Almelo is dat 50% en in Hengelo is dat 100%. Over het invoeren van het proces was Hengelo het meest tevreden met 100%. In Almelo was dat 33% en in Twenterand 50%.

Over de tevredenheid is in de gemeentes Twenterand en Hengelo weinig te zeggen omdat hier veel verschillende antwoorden waren. Almelo gaf daarentegen wel een duidelijk signaal af, hier gaven vijf van de zes aan dat het proces te complex was en teveel tijd kostte.

Op de vraag of er ook wel eens een boete werd uitgeschreven ipv het doorsturen naar Halt kregen wij de volgende antwoorden. In de gemeente Twenterand gaven twee mensen aan dat ze dat wel eens deden omdat ze er niet aan gedacht hadden en één iemand omdat hij de jongeren kenden vanuit zijn professie en hem een boete verstandiger leek. In Almelo waren er ook twee die antwoorden dat ze weleens een boete gaven omdat ze er niet aan gedacht hadden en in Hengelo had één iemand een boete gegeven omdat hij de jongere kende vanuit zijn professie.

De uitkomsten van het gedeelte 'Alcohol'

In elke gemeente hebben twee deelnemers een cursus of training gehad van Alcoholt. De kennis van deze personen, is gemiddeld hoger. Het gemiddelde lag op 6,7 bij de kleine groep lag dat op 7,8. Iets meer dan een punt hoger. Vier van de zes respondenten geven aan dat hun kennis overigens niet is vergroot door de cursus. De groep gaf een gemiddeld cijfer van een 6,8 aan de cursus die zij hadden gevolgd. Vier van die zes geven aan dat ze niet meer zijn gaan doorverwijzen. Deze vier komen uit de gemeentes Hengelo en Twenterand. De twee uit de gemeente Almelo geven aan dat ze meer zijn gaan doorverwijzen. De helft van hen vindt dat de cursus vaker gegeven moet worden.

Opvallend gegeven was dat wanneer de agenten de overdracht over de invoering van Alcoholt alleen via de mail gehad hebben, zij er niet zo tevreden over waren. Agenten die een mondelinge toelichting hebben gehad waren wel te spreken over de wijze van overdracht.

Conclusie discussie

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek was het schrijven van een beleidsaanbeveling ter bevordering van de instroom van jeugdigen in de Halt-afdoening alcohol in het politiedistrict Twente.

Uit deze doelstelling hebben wij de volgende centrale vraagstelling geformuleerd

In hoeverre speelt de innerlijke beleving een rol bij de keuze van agenten op straat om jeugdigen tussen de 12 en 18 jaar die een delict hebben gepleegd, waarbij het vermoeden van alcoholgebruik bestaat, wel of niet door te sturen naar de Halt-afdoening alcohol genaamd Alcohalt?

Dit zijn wij gaan onderzoeken door binnen drie politiebureaus op zoek te gaan naar de factoren die van invloed kunnen zijn bij het doorverwijzen van jongeren naar Alcohalt. Uit cijfers van Bureau Halt is gebleken dat de politie in Twenterand en Hengelo meer jongeren doorverwijzen naar Alcohalt dan in Almelo. Om achter de redenen te komen waarom er zulke wezenlijke verschillen zijn in het aantal doorverwijzingen, hebben wij op de politiebureaus interviews afgenomen met politieagenten. Naast het afnemen van deze interviews hebben wij met de betrokken teamchefs van de drie politieteam een gesprek gevoerd. Naar aanleiding van de gesprekken en interviews kunnen wij de volgende conclusies trekken.

- De belangrijkste factor in dit proces is de mate van betrokkenheid en het nemen van verantwoordelijkheid van de leidinggevend. Of eigenlijk het geen verantwoordelijkheid nemen. In Almelo is de betrokken leidinggevende absoluut geen voorstander van het project Alcohalt. Het wordt te tijdrovend gevonden en de resultaten zouden uitblijven. Tijdens de interviews werd het woord waardeloos zelfs in de mond genomen.
- Binnen het team Hengelo waar het percentage doorverwijzingen het hoogste ligt is er sprake van een duidelijke structuur wat betreft het proces om jongeren door te verwijzen naar Alcohalt. Dit proces is ook tussendoor aangepast ter optimalisatie.
- De reden waarom de resultaten in Almelo achterblijven ten opzichte van de andere gemeentes lijkt te liggen aan het stellen van prioriteiten. In Almelo wordt er verkozen om Alcohalt naar de achtergrond te schuiven in plaats van het eigen maken van het aanwezige protocol.
- Er lijkt in Almelo nog geen volledige bekendheid van de werkwijze van Alcohalt te zijn, of het team heeft hier een andere interpretatie bij. Zij geven namelijk aan dat zij het proces te tijdrovend en complex vinden. In Twenterand en ook met name in Hengelo zijn deze bevindingen veel minder of helemaal niet zo.
- De uiting van de betrokkenheid en het nemen van de verantwoordelijkheid kan naar onze mening het best worden geuit door; De agenten attent te maken op het project Alcohalt. Als er een boete is gegeven navragen waarom er niet aan Alcohalt gedacht. Ook voorafgaande aan diensten de agent attenderen op Alcohalt.
- Persoonlijk factoren als kennis, socialisatie, opvoeding, attitude en de samenstelling van het gezin lijken geen rol te spelen bij de doorverwijzingen. Een deskundigheidsbevorderingstraining gericht op kennis zal dan ook een minimaal effect hebben.

Beantwoording deelvragen

Deelvraag 1

Welke factoren spelen een rol bij het maken van de keuze of de agenten wel of niet de jeugdigen doorsturen naar Alcohalt?

In het onderzoek hebben wij meerdere factoren onderzocht. Wij hebben onderzoek gedaan naar de attitude, socialisatie en de kennis van agenten. Binnen het onderzoek hebben we de kennisvragen verdeeld over twee gedeeltes. Het eerste kennis gedeelte ging over de algemene kennis over alcohol, de effecten van alcoholgebruik en cijfers van alcoholgebruik onder jongeren. Het tweede kennis gedeelte had betrekking op de kennis over het Alcohalt en de protocollen die hierbij horen. De socialisatie en attitude van de agenten hebben we getoetst in de overige vragen.

Gek genoeg leek bijna geen één van deze factoren een rol te spelen op het aantal doorverwijzingen van de agenten. De antwoorden waren zo uiteenlopend en er kwamen nagenoeg geen overeenkomsten naar voren. Bij agenten van de gemeentes waar Alcohalt goed liep waren de verschillen in kennis en attitude net zo groot als bij de agenten in de gemeente waar het minder goed loopt.

De factor die wel van invloed lijkt is de kennis over Alcohalt en de bevindingen van dit proces. De keuze om een jongere niet door te sturen was veelal gegrond op de onwetendheid van Alcohalt. Veel agenten wisten niet hoe het proces precies verliep, of ze vonden de uitvoering veel te omslachtig. In de gemeente Hengelo loopt Alcohalt het beste van de drie gemeenten. Opvallend was dat hier ook de kennis van agenten met betrekking tot Alcohalt het beste was.

In het onderzoek is ook naar voren gekomen dat de betrokken jeugdagenten en -coördinatoren een belangrijke rol spelen. Zij zijn verantwoordelijk voor het correct verlopen van het proces. In Hengelo wordt door de betrokkenen jeugdagent en jeugdcoördinator een duidelijke lijn uitgezet en helpen zij het team door het vergemakkelijken van het proces waar nodig.

Uit een gesprek met de teamleider van Hengelo kwam naar voren dat er tijdens functioneringsgesprekken ook aandacht werd besteed aan de doorverwijzingen naar Bureau Halt. Zo wordt er van een agent bijvoorbeeld een minimaal aantal verwijzingen verwacht. Het is niet zo dat een agent hier om ontslagen wordt wanneer hij niet aan deze verwachting voldoet, maar het is wel duidelijk dat er van bovenaf druk op de agenten wordt gelegd om doorverwijzingen. De rol van de mensen die binnen het bureau verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van Alcohalt is het meest van invloed gebleken op het aantal doorverwijzingen.

Deelvraag 2

Wat is het effect op de kennis van agenten na het volgen van de deskundigheidsbevorderingstraining over alcohol van Tactus?

Niet iedere agent heeft in het verleden een deskundigheidsbevorderingstraining gehad. Dus was het lastig om hier een duidelijk beeld van te krijgen. Wat wel naar voren kwam is dat de agenten die de cursus wel hadden gehad meer wisten over alcohol, wat alcohol met je doet en ook hadden deze agenten een beter beeld over jongeren die alcohol gebruiken.

Omdat er maar zes van de zestien respondenten een cursus hebben gehad is de validiteit niet erg hoog. Sommige agenten gaven aan dat de cursus geen nut heeft gehad, en dat ze niets extra's hadden opgestoken aan kennis tijdens de cursussen. Wel opvallend is dat juist de mensen die de cursus gehad hebben een hoog cijfer haalden. Geen enkele agent heeft aangegeven dat hij na het volgen van de training meer is door gaan verwijzen op straat.

Deelvraag 3

Welk gevolg heeft de deskundigheidsbevorderingstraining van Tactus verslavingszorg en Halt Twente op de attitude en motivatie van agenten.

De agenten die de cursus hadden gevolgd gaven aan dat hun houding (attitude) op straat veranderd is. Twee agenten konden aangeven waarom dat was nl.; bewuster van de gevaren en het zorgen van een beter contact met ouders, en strakker en alerter zijn op straat. Het lijkt er alleen niet op dat dit de reden is waarom de doorverwijzingen beter lopen. Zoals in de deelvraag *'Welke factoren spelen een rol bij het maken van de keuze of de agenten wel of niet de jeugdigen doorsturen naar Alcohalt?'* staat beschreven lijken de factoren attitude en motivatie geen grote rol te spelen bij de doorverwijzingen. Helemaal als we naar de antwoorden per gemeente kijken. Ondanks dat er weinig respondenten zijn die de cursus gevolgd hebben lijken de verschillen veelzeggend. In de gemeentes waar de doorverwijzingen gemiddeld en bovengemiddeld zijn geven de agenten aan dat ze naar aanleiding van de training niet meer zijn gaan doorverwijzen. Terwijl in de gemeente waar de doorverwijzingen ondergemiddeld zijn beide agenten aangeven dat ze meer zijn gaan doorverwijzen. De antwoorden lijken uit ons oogpunt dan ook niet zozeer op oprechte antwoorden, maar meer op wenselijke antwoorden.

Deelvraag 4

Wat zijn de verschillen bij de doorverwijzing naar Alcohalt tussen regio Almelo, regio Twenterand en regio Hengelo?

De verschillen in doorverwijzingen zijn aanzienlijk. In de gemeente Almelo zijn in 2010, waar op dat moment 6.196 jongeren woonden, zeven jongeren doorverwezen naar Alcohalt. Dat is een percentage van 0,11%. In Hengelo waren er in 2010 6.711 jongeren woonachtig in de gemeente en daarvan zijn er 22 jongeren doorgestuurd, dat is een percentage van 0,33%. Dat is dus drie keer zoveel. In Twenterand zijn er in 2010 5 doorverwijzingen geweest. In deze regio wonen 2.954 jongeren waardoor het percentage op 0,17% uitkomt.

Deze verschillen lijken voornamelijk te komen door de manier van leiding geven door de verantwoordelijke personen zoals de jeugdcoördinator en jeugdagenten. De leidinggevendenden in Hengelo lijken meer verantwoordelijkheid te nemen voor dit proces. Zij attenderen het team op het proces en brengen het meerdere malen aan de aandacht doormiddel van e-mails en mondeling tijdens briefingen. Ook worden doorverwijzingen besproken door de teamchef van Hengelo tijdens evaluatiegesprekken. In Almelo lijkt de betrokken leidinggevende hier minder mee bezig. Het belang van het project Alcohalt lijkt hier minder aan de aandacht. Zoals in het interview met de jeugdcoördinator ook naar voren kwam, zijn er belangrijkere zaken om aandacht aan te besteden. Dit was in Hengelo ook het geval alleen heeft de verantwoordelijke jeugdagent daar het proces versimpeld zodat er makkelijker gewerkt kan worden en het team sneller zal denken aan Alcohalt inplaatsvan het snel uitschrijven van een boete of het negeren van het gedrag.

Deelvraag 5

Hoeveel jeugdigen worden door Halt doorgestuurd naar de interventie Alcohalt in verhouding tot andere doorverwijzingen?

In 2010 zijn 81 van de 538 jongeren die bij Bureau Halt Twente terecht komen doorverwezen naar Alcohalt. Dit is een percentage van 15%. Één op de honderd jongeren komt in Twente terecht bij Halt. In regio Twente wonen ongeveer 620.000 mensen waarvan er bijna 55.000 binnen de categorie behoort die naar Alcohalt doorverwezen kunnen worden, ofwel in de leeftijd zitten tussen de 12 en 18 jaar. 0,15% Van deze jongeren wordt door de politie doorverwezen naar bureau Halt met de 'stempel' Alcohalt.

Beantwoording centrale vraagstelling

Uit ons onderzoek lijkt het dat de innerlijke beleving van agenten geen rol speelt bij het doorverwijzen van jongeren naar Alcohalt.

Daarentegen lijkt er wel vastgesteld te kunnen worden dat de rol van de verantwoordelijke voor het proces, of dit nou een jeugdagent, jeugdcoördinator of teamleider is, doorslaggevend is.

Discussie

Er werd tijdens de interviews aangegeven dat Alcohalt niet nuttig is. Het zou geen invloed hebben op de jongeren en daarom werd er ook niet de moeite genomen om veel aandacht aan het project te besteden. Maar het project Alcohalt blijkt zeker een nuttig project te zijn. Dit wordt onder andere onderschreven door verscheidene onderzoeken. Hieruit blijkt dat de rol van ouders erg belangrijk is bij het drinkproces van de jongere. Tijdens de cursus die wordt aangeboden aan de jongere tijdens het proces worden ouders ook betrokken. Ook tijdens de interviews benoemden de agenten dat de rol van ouders belangrijk is. Het is daarom ook onterecht dat er gezegd wordt dat het project Alcohalt geen nut heeft. De meeste jongeren zullen niet direct naar aanleiding van de cursus hun drinkgedrag aanpassen, maar de invloed van ouders zou hier wel een rol in kunnen spelen. De onwetendheid van ouders is groot, dit blijkt uit gesprekken met mensen van Tactus die de cursus geven. Deze cursus draagt bij aan het vergroten van de kennis van de ouders.

Een andere reden die werd gegeven, is dat het proces te complex zou zijn. Het zou teveel tijd kosten om een jongere door te sturen naar Halt en daarom wordt er niet gehandeld. Hengelo is een goed voorbeeld van hoe dat opgepakt kan worden. De jeugdagent die toentertijd verantwoordelijk was begreep van zijn team dat het proces omslachtig was en teveel tijd zou kosten. Het invullen van een LOF¹⁷ en een Tobias¹⁸ kostte teveel tijd. Dit is toen vereenvoudigd zodat er veel minder pagina's ingevuld hoefde te worden en een doorverwijzing naar Halt daarom veel sneller kon gedaan worden. Een obstakel in het proces werd in Hengelo opgelost inplaats van uit de weg gegaan.

Een derde struikelblok zou de onwetendheid bij de agenten zijn. Ook hier ligt de verantwoordelijkheid bij de leidinggevende. Deze moet er juist voor zorgen dat het proces bekend is binnen het team. Dit kan op verschillende manieren. Één van die manieren is door het versturen van een mail ter herinnering. Dit kan kracht worden bijgezet door tijdens een briefing het project Alcohalt nog een keer aan te kaarten. Een goed moment om dit te doen is bijvoorbeeld tijdens een briefing voor een nachtdienst op een vrijdag of zaterdag. Er zullen dan veel jongeren en ook minderjarigen op stap zijn en de kans dat je een jongere tegenkomt die de fout in gaat onder invloed van alcohol zal dan groot zijn.

Bovenstaande zaken zijn de beste manieren om het proces zo goed mogelijk te laten verlopen. Uit ons onderzoek is gebleken dat het vergroten van de kennis over alcohol weinig nut heeft. De verschillen hierin per gemeente zijn te klein om te kunnen concluderen dat deze factor wel een rol speelt. Ditzelfde geldt voor anderen persoonlijke factoren als leeftijd, opvoeding en samenstelling van gezin.

Eigen visie

Wij zijn zelf van mening dat alcohalt een zeer nuttig project is, mits het goed uitgevoerd wordt. En met goed uitvoeren bedoelen wij dat er genoeg jongeren worden doorverwezen naar bureau Halt. Wij zijn vooral overtuigd door het feit dat de ouders bij dit proces worden betrokken en dat juist hun rol groot is bij het drinkgedrag van jongeren. Als de ouders ervan overtuigd kunnen worden dat drinken slecht is voor je en voornamelijk op jonge leeftijd, én ze kunnen overtuigd worden van hun belangrijke rol als ouder dan kan dit een zeer waardevol project zijn. Ook is er bewezen dat voorlichting bij alcoholgebruik goed werkt. Zo is de EMA (Educatieve Maatregel Alcohol) hier een goed voorbeeld van.

¹⁷ LOF Landelijk overdrachtsformulier

¹⁸ Tobias afhandeling van de bekende bekeuring

Aanbeveling

De belangrijkste conclusie die wij getrokken hebben is dat de leidinggevende personen van grote invloed zijn op het verloop van het proces. Deze personen zijn verantwoordelijk voor de communicatie binnen hun team. Met name op het gebied van communicatie kan er het één en ander verbeterd worden. De rol van de desbetreffende verantwoordelijk is uitermate groot. Deze moet er namelijk op toezien dat het project goed wordt overgedragen en dat Alcohalt onder de aandacht van de agenten blijft.

Om Alcohalt beter bekend te maken onder de agenten kan ieder team gebruik maken van onderstaande informatie. Deze aanbeveling delen we op in verschillende kopstukken. De eerste zal gaan over de deskundigheidsbevordering. Zoals de deskundigheidsbevordering er op dit moment uit ziet, heeft hij nog maar weinig toegevoegde waarde voor de gemeentes Twenterand en Hengelo. De agenten geven hier ook aan dat hun houding en gedrag niet veranderd door het vergroten van hun kennis over alcohol. Omdat de doorverwijzingen hier al goed verlopen lijkt het dan ook overbodig om hier mee door te gaan.

De deskundigheidsbevordering in Almelo lijkt nog wel nut te hebben, alleen niet op de manier zoals hij er nu uit ziet. In Almelo wordt door de agenten aangegeven dat ze het nut van de leerstraf niet zien en denken ze ook dat het weinig nut heeft. De cursus zal gericht moeten zijn op het overtuigen van de agenten dat de leerstraf zeker wel nut heeft. Er kan tijdens de deskundigheidsbevordering aandacht worden besteed aan het belang van ouders en dat die een grote rol spelen in het gedrag van de kinderen. En dat juist de ouders ook betrokken worden bij de leerstraf, wat het effect van de training vergroot.

Daarnaast kunnen de werkzame factoren van Alcohalt extra benadrukt worden. Door de agenten cijfers te laten zien van het effect van de straf kan je ze ook overtuigen. Ook kan er aandacht besteed worden aan de complexiteit van het proces. In Almelo geeft namelijk bijna iedereen aan dat het proces te complex is, terwijl dit in Hengelo en Twenterand niet het geval is. Door hun hierover te informeren, zou deze complexiteit moeten verdwijnen.

Een andere aanbeveling die wij willen doen is de motivatie op de werkvloer. In Hengelo wordt er gewerkt met het stellen van targets. Tijdens evaluatiegesprekken wordt er gekeken naar het aantal doorverwijzingen naar Halt. Dit proces werkt goed in Hengelo en lijkt de agenten te motiveren om jongeren door te verwijzen. Ook zou het doorspelen aan de media kunnen helpen. Als er in de krant staat dat het project Happy fris werkt en weergeeft hoeveel jongeren er doorgestuurd zijn naar Alcohalt zal dat de agenten ook motiveren.

Ook de wijze van overdracht lijkt invloed te hebben op het aantal doorverwijzingen. De agenten die de overdracht alleen over de mail hebben gehad gaven allen aan dat het beter kon of dat het zelfs slecht was om dat op deze manier te doen. De agenten die een warme overdracht hadden gehad doormiddel van bijvoorbeeld een briefing gaven aan dat dit op deze manier goed voor hun werkt. Ook het herhalen van de boodschap helpt. Tijdens een briefing voor de dienst kan er nog extra worden gewezen op Alcohalt. Dit heeft het meeste effect als dit gebeurt op tijden en dagen dat de kans het grootst is dat jongeren ongewenst gedrag zullen vertonen onder invloed van drank. Dit zijn bijvoorbeeld vrijdag- of zaterdagavonden.

Als laatste willen wij aangeven dat er geen grote veranderingen hoeven plaats te vinden. In Hengelo zijn de doorverwijzingen ver boven gemiddeld en dat zijn er op jaarbasis 22. In Almelo zijn dit er zeven. In Almelo werken er in totaal 17 wijk- en jeugdagenten. Als al deze agenten 1 jongere per jaar meer doorsturen dan zal het percentage doorverwijzen bij de beste in de regio horen.

Literatuurlijst

Alcoholinfo. (sd). Opgeroepen op mei 24, 2011, van www.alcoholinfo.nl

Boeije, H. (2006). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom onderwijs.

Bovens, R. (2009). *Checklist Haltafdoening Alcohol*. 2009: Ministerie van Justitie.

Bovens, R. (2010). *De preventiewerker centraal*. Zwolle: Christelijke Hogeschool Windesheim.

Bovens, R. (2010). Plan van aanpak: 'Lekker Helder, 0% Alcohol' Delft. gemeente Delft.

Bovens, R. (2011). *Ouders over alcoholgebruik van kinderen in de gemeente Hardenberg*. Zwolle: Christelijke Hogeschool Windesheim.

CBS bevolkingsstatistieken. (sd). Opgeroepen op juni 9, 2011, van [www.cbs.nl/nl-NL.menu/methoden/dataverzameling/bevolkingsstatistiek.htm](http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/dataverzameling/bevolkingsstatistiek.htm)

Daemen, C., Engels, R., & Vorst, v. d. (2006). *Opvoedingsstijlen, ouder alcoholgebruik en alcoholgebruik van adolescenten*. van Gorcum.

databank overijssel. (sd). Opgeroepen op mei 24, 2011, van <http://www.overijssel.databank.nl>

Engels, R., & Vorst, v. d. (2005). *De rol van ouders in de ontwikkeling van alcoholgebruik onder adolescenten*. Verslaving.

Geenen, M. (2000). *Een kwestie van aanpakken: Werkwijze van de jeugdagente*. Breda: Politie Brabant-Noord, Brabants Steunpunt Jeugdwelzijn.

Hagemann, T. (2010). *Alcohol en het adolescente brein*. Nederland: Open universiteit: Faculteit natuurwetenschappen.

Bureau Halt. (2010). *Halt jaarbericht*. Bureau Halt.

Hassel, v. N. (2010). *Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren*. Trimbos-instituut.

Koeter, M., & Bakker, M. (2007). *Effectevaluatie van de Forensische Verslavingskliniek (FVK)*. Amsterdam: The amsterdam institute for addiction research.

Kuppens, J., Nieuwenhuis, A., & Ferwerda, H. (2011). *Los van drank*. Den Haag: Ministerie van veiligheid en justitie.

Laar, v. W. (2010). *Nationale drugmonitor*. Utrecht: Trimbos-instituut.

nationaal kompas. (sd). Opgeroepen op juli 13, 2011, van www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten

piet roordakliniek. (sd). Opgeroepen op mei 12, 2011, van www.pietroordakliniek.nl

Plan van aanpak: Jeugd en alcohol. (2010). Gemeente Tubbergen.

Politie. (sd). Opgeroepen op juni 8 2011, van <http://www.politie.nl/twente/projecten/projecthappyfris.asp>

Politie.nl. (sd). Opgeroepen op juli 12, 2011, van www.politie.nl/twente

Ridder, d. H. (2001). *Jongeren, ouders en drugs*. Apeldoorn: Garant.

Rijksoverheid. (sd). Opgeroepen op mei 24, 2011, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/organisatie-politie>

Stap Nederlands instituut voor alcoholbeleid. (sd). Opgeroepen op juni 8, 2011, van www.stap.nl

Tactus. (sd). Opgeroepen op juni 8, 2011, van www.tactus.nl

Tactus. (2010). Registratiecijfers leerstraf alcohol.

Trimbos-instituut. (sd). Opgeroepen op mei 11, 2011, van www.trimbos.nl

Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom onderwijs. (Bovens, 2011)

Tactus verslavingszorg. (2010). *Tactus verslavingszorg*. Tactus verslavingszorg.

Weingart, S., & Bovens, R. (2011). *Trainershandleiding: Leertraject Haltafdoening Alcohol*. Ministerie van Justitie.